

HOLE
Registrering av nyere tids kulturminner og kulturmiljøer

Fagrapport september 2017

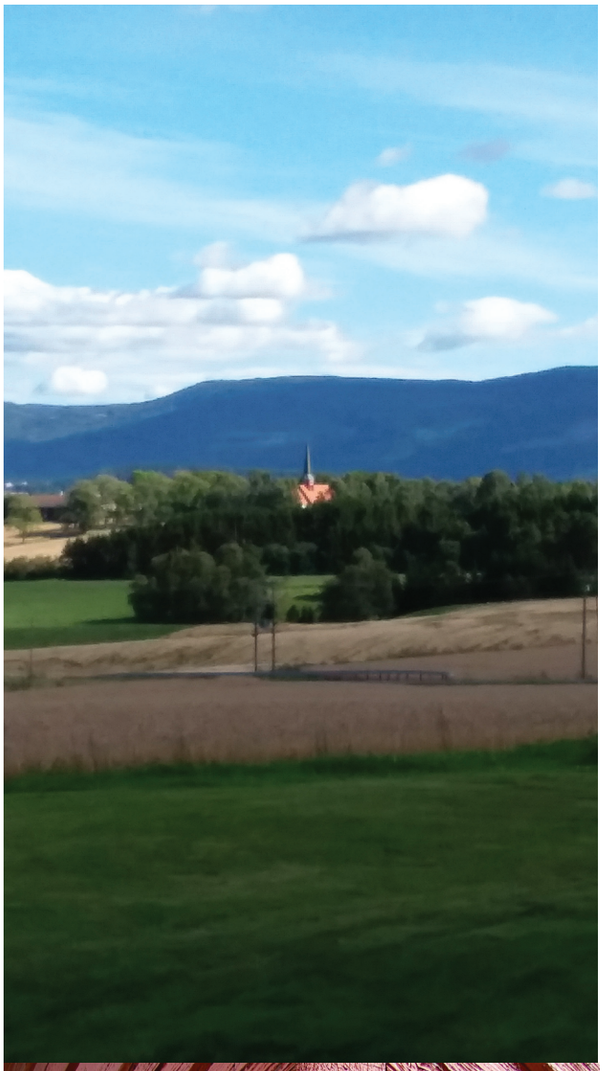

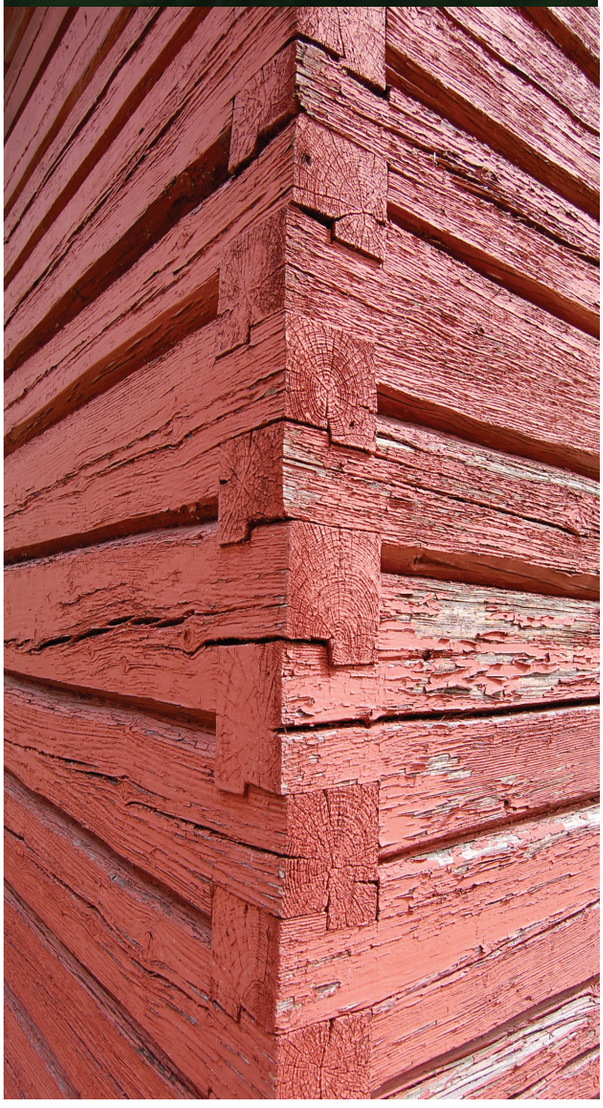
Stabburet på Hole prestegård

Forsidebilde: Smia på Storøya

Innhold:

1. Innledning.....5
2. Om vurdering av verneverdi.....7
3. Kort om bygningsarven i Hole.....17
4. Kulturminner med svært høy verdi.....19
5. Kulturminner med høy verdi.....37
6. Verdifulle kulturmiljøer.....43
7. Litt om tall.....79
8. Liste over kulturminner.....80

Bygninger som kulturminner kan handle om det store perspektivet - hvordan bygningen inngår i omgivelsene, men også og om de nære bygningsdetaljene som sier noe om eldre tiders håndverk.

1. Innledning:

Kulturminneregisteringen i Hole er utført av KEY arkitekter AS v/arkitektene Kjetil Sæterdal og Einar Hjeldnes på oppdrag fra Hole kommune.
Oppdraget omfattet området vest for Kroksundet og Steinsfjorden, men Storøya er også tatt med i denne registringen.

Som verktøy i registreringsarbeidet er det benyttet en app utviklet av Geomatikk IKT i samarbeid med Buskerud fylkeskommune.
Registeringen er utført i perioden juli 2016 tom Juni 2017. Det er besøkt, registrert og fotografert omlag 520 bygninger. De fleste av disse er allerede registrert i SEFRAK- registeret, men det er også noen nyregistreringer av bygninger og anlegg basert på en liste utarbeidet av Kulturminne-avdelingen i Buskerud fylkeskommune i samarbeid med Hole kommune.

Bygninger og anlegg er gitt en "verdi" ut i fra fastsatte kriterier. Kriteriene som er benyttet er nærmere beskrevet i kapitelet "Om vurdering av verneverdi".
Systemet for verdivurdering er i hovedtrekk det samme som Drammen kommune har brukt siden 1989, og som senere er tatt i bruk av Kongsberg, Ringerike, Lier, Nedre Eiker, og Øvre Eiker og en rekke kommuner utenfor fylket. Systemet er kjent som "Jo Sellægs metode".

Hensikten med å registrere og vurdere bygningene etter disse kriteriene er å forsøke å finne fram til en gradering av kulturminner slik at man kan synliggjøre hvilke som er de "umistelige", hvilke som har en høy verneverdi og hvilke som har en middels verneverdi.

Basert på registreringen i felt er det utarbeidet en liste over bygninger og kulturmiljøer. I listen har de enkelte bygningene fått en verdi, henholdsvis; *svært høy, høy, middels eller lav.*
(NB! verdiene sier bare noe om objektets verdi som kulturminne).

Det finnes mange ulike former av stedsnavn, navn på gårder osv. I registeringsarbeidet har vi forsøkt bruke de stedsnavnene slik de er brukt på kartverkets kart.

Oslo 12.09.2017

Kjetil Sæterdal

KEY arkitekter AS

Jomfruland

Fra Kulturminneloven:

§ 2. Kulturminner og kulturmiljøer - definisjoner.

Med kulturminner menes alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til.
Med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng.
Reglene om kulturminner og kulturmiljøer gjelder så langt de passer også for botaniske, zoologiske eller geologiske forekomster som det knytter seg kulturhistoriske verdier til.
Etter denne lov er det kulturhistorisk eller arkitektonisk verdifulle kulturminner og kulturmiljøer som kan vernes.
Ved vurdering av verneverdier kan det i tillegg legges vekt på viktige naturverdier knyttet til kulturminnene.

2. Om vurdering av verneverdi

Bygningens (objektets) betydning som kulturminner vurderes utifra åtte forskjellige "vernekriterier". Kriteriene er ikke vektet innbyrdes, men gir hver for seg en indikasjon på hvilke forhold ved objektet som er av betydning for den samlede vurderingen.
Det er viktig å være oppmerksom på at man ikke uten videre kan beregne gjennomsnittet av de enkelte kriteriene for å komme fram til en samlet vurdering av verneverdi.

Vurderingsnivåene som benyttes er:

Svært høy verdi
Høy verdi
Middels verdi
Lav eller ingen verdi

Vernekriterier

Følgende vernekriterier er benyttet i kulturminneregistreringen:

Aldersverdi
Autentisitet
Miljøverdi
Representativitet
Sjeldenhet
Kunstnerisk/arkitektonisk verdi
Kulturhistorisk verdi
Tilstand.

Aldersverdi

Objektets alder har betydning for vurderingen av verneverdi, og verdien øker med alderen.

Svært høy verdi
- Objekter antatt oppført før 1775

Høy verdi
- Objekter oppført 1775-1849

Middels verdi
- Objekter oppført 1850-1924

Lav verdi
- Objekter oppført 1925 og senere

Objekter som er satt sammen av flere byggetrinn føres opp med alder på det eldste byggetrinnet.
Hvis objektet er flyttet, men gjenreist stort sett slik det sto opprinnelig, brukes opprinnelig alder. Når et tilflyttet objekt er betydelig ombygd ved gjenreisning, eller når det opprinnelige bygget bare utgjør en liten del av dagens hus, dateres huset til gjenreisnings- eller fornyelsestidspunktet.

Gammelt hjulmakerverksted på Åsbakken, Røyse.
Huset har fått høy verdi på autentisitet.

Tunet på Lille Hundstad har høy miljøverdi og utgjør et verdifullt kulturmiljø.

Autentisitet

Objekter som i stor grad har bevart opprinnelig hovedform og som har beholdt opprinnelige eller tidlige bygningsdeler og detaljer er autentiske.

Kriteriet kan avgjøre valg mellom objekter av samme type, og får økende betydning med høyere alder på objektet.

- Svært høy verdi

Objektet fremstår slik det ble oppført, eller slik det ble bygd om på et tidlig tidspunkt. De aller fleste bygningsdeler og detaljer er originale.

- Høy verdi

Objektet fremstår i hovedtrekk slik det ble oppført, eller slik det ble bygd om på et tidlig tidspunkt. En god del bygningsdeler og detaljer er originale. Objektet kan likevel ha fått senere endringer i form av tilbygg eller nyere bygningsdeler som i utførelse og form slutter opp om objektets karakter.

- Middels verdi

Objektets hovedkarakter og enkelte detaljer er bevart. Nyere bygningsdeler og detaljer kan avvike fra den opprinnelige karakteren.

- Lav verdi

Øvrige objekter. Objektet har få eller ingen eldre bygningsdeler bevart.

Merk at kravet som settes til autentisiteten er størst for yngre objekter og settes noe lavere for objekter med høy alder. Hvis vurderingen av autentisitet tar utgangspunkt i en ombygging, må den nye fasaden ha verneverdi i seg selv for å kunne bli betraktet som autentisk.

Miljøverdi

Begrepet benyttes når objekter ligger i sammenheng med andre verneobjekter, har oppsluttende betydning, og setter andre kulturminner inn i en riktig sammenheng, f.eks. som del av anlegg eller som nabobygning til et kulturminne.

- Svært høy verdi

Objektet er avgjørende for at naboobjekt(er) av høy verdi skal kunne fremstå i en (bygnings)historisk korrekt sammenheng.

- Høy verdi

Objektet er av betydning for at for at naboobjekt(er) skal kunne fremstå i en (bygnings)historisk korrekt sammenheng.

- Middels verdi

Objektet bidrar til at naboobjekt(er) fremstår i en (bygnings)historisk korrekt sammenheng, men kan unnværes.

- Lav verdi

Øvrige objekter

Stabburet på Onsaker har høy grad av representativitet dvs. det er typisk for hvordan man bygget stabbur i Hole på de litt større gårdene i siste del av 1800-tallet.

Vanntårnet på Helgelandsmoen
er svært skjeldent.
Vanntårn er vanlige i andre land, men i Norge er det ikke mange.

Representativitet

Noen hus er representative med hensyn til type, utførelse eller bruk, eller på grunn av lokal egenart. De representerer vanligvis en historisk hustype som er eller har vært vanlig på stedet.

Her brukes tre vurderingsnivåer:

- Høy verdi

Objektet er en god representant for en bestemt type eller gruppe objekter.

- Middels verdi

Objektet hører med blant en bestemt type eller gruppe objekter, men har enkelte avvikende særtrekk.

- Lav verdi

Øvrige objekter

Ved vurdering av representativitet vurderes helhet og hovedform slik bygget fremstår i dag, sammenlignet med hvordan hustypen opprinnelig så ut. Det legges vekt på hovedform, og i mindre grad detaljer. Disse omfattes av autentisitet, se over.

Sjeldenhet

Et kulturminne kan være sjeldent når det gjelder type, utførelse eller bruk. Begrepet dekker to områder: Objekter som i dag er sjeldne, men som tidligere har vært utbredte, og objekter som var sjeldne på det tidspunkt de ble oppført.

- Svært høy verdi

Objektet er sjeldent i nasjonal eller regional sammenheng.

- Høy verdi

Objektet er sjeldent i kommunal/lokal sammenheng.

- Middels verdi

Objektet er relativt sjeldent i området.

- Lav verdi

Øvrige objekter.

Kunstnerisk/arkitektonisk utførelse

Noen objekter utmerker seg ved å ha spesielt høy arkitektonisk, kunstnerisk eller håndverksmessig kvalitet.

- Svært høy verdi

Objekter med svært høy arkitektonisk eller kunstnerisk kvalitet, på nivå med fremragende nasjonale og regionale byggverk fra den aktuelle perioden.

- Høy verdi

Objekter med høy arkitektonisk eller kunstnerisk kvalitet, og som hører med blant de beste eksempler på lokal arkitektur fra den aktuelle perioden.

Dukkestua på Mo gård er et eksempel på en bygning med høy kulturhistorisk verdi.
Dukkstua er omtalt i Jøgen Moes fortelling “ I brønden og i tjernet” fra 1851.

Tømmerbygninger lar seg reparere.
Her restaureres stabburet på Rud.

- Middels verdi

Objekter som skiller seg ut fra vanlig, god byggeskikk med fasader og/eller utførelse som har høyere kvalitet enn det som var vanlig.

- Lav verdi

Øvrige objekter.

Kulturhistorisk verdi

Noen få hus og steder er knyttet til spesielle begivenheter eller personer, eller de har en plass i den lokale historiefortellingen. Bygninger med identitets- eller symbolverdi kommer også inn under dette kriteriet. Det gjelder objekter som vekker minner og representerer referanser for større grupper av mennesker, eller markerer tilhørighet til et område.

- Svært høy verdi

Objekter knyttet til historiske personer eller hendelser av stor nasjonal eller regional betydning. Det vil også gjelde objekter som gjennom sin posisjon i lokalsamfunnet er "allemannseie", eller som har stor identitetsbetydning på nasjonalt eller regionalt nivå.

- Høy verdi

Objekter knyttet til historiske personer eller hendelser av stor lokal betydning. Dette vil også gjelde objekter som er en viktig del av lokalsamfunnets identitet.

- Middels verdi

Objekter som har en viss betydning som formidlere av lokal historie eller er knyttet til personer av en viss betydning for lokalsamfunnet. Dette vil også gjelde objekter som har en viss symbol- eller identitetsverdi for lokalbefolkningen.

- Lav verdi

Øvrige objekter.

Tilstand

Den tekniske tilstanden gjør at noen objekter er mer egnet for vern enn andre tilvarende objekter. Kriteriet brukes først og fremst for å skille mellom kulturminner av samme type og verdi, men hvor den tekniske tilstanden kan være forskjellig.

Vurdering av tilstand skjer kun av en overfladisk karakter. Det foretas ikke en nærmere tilstandsvurdering.

Her brukes tre vurderingsnivåer:

- Høy verdi

Objekter som er i akseptabel stand, eller som har forfall av overfladisk karakter.

- Middels verdi

Objekter i forfall, men hvor det er praktisk og/eller økonomisk mulig å sette objektet i stand.

- Lav verdi

Objekter som ikke kan reddes uten betydelig innsats, og hvor istandsettingen vil måtte skje på bekostning av kulturverdiene.

Smia på Rytterager er en del av et kulturmiljø.

Samlet vurdering av verneverdi

Delvurderingene (enkeltkriteriene) gir et inntrykk av hva som vektlegges i den totale vurderingen av objektet. Totalinntrykket sammenfattes kort skriftlig i en samlet faglig vurdering.

De åtte enkeltkriteriene vektlegges forskjellig. En kan derfor ikke "summere" verdien av de enkelte kriterier for å beregne en samlet vurdering. Delvurderingene er likevel nyttige for å sikre at alle forhold ved objektet er vurdert.

- Svært høy verneverdi

Objektet har svært høy verneverdi

- Høy verneverdi

Objektet har høy verneverdi

- Middels verneverdi

Objektet har middels verneverdi

- Lav verneverdi

Objektet har lav eller ingen verneverdi

Utvelgelse av kulturmiljøer

Et kulturmiljø er et område der kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng. Et kulturmiljø kan for eksempel være et gårdstun, en setergrend eller et industriområde med fabrikker og boliger.

I forbindelse med kulturminneregistreringen i Hole er det vi kommet fram at til sammen 17 områder bør defineres som verdifulle kulturmiljøer.

Kulturmiljøene er verdivurdert ut fra det samme settet vernekriterier som enkeltobjektene og kulturmiljøne er gitt en samlet verneverdi.

Kulturmiljøene er vist på kartutsnitt i denne rapporten og ligger også inne digitalt i Brafelt-appen. Kartutsnittene av kulturmiljøene er generert ut i fra Brafelt-appen med de begrensninger dette gir for nøyaktig definisjon av grenser.

En værbitt tømmervegg, med rester av rødfarge. Vinduet er kanskje gjenbrukt fra en eldre hovedbygning. Beslagene kan være fra 1700-tallet. Bildet tatt på Hårum.

Stabburstrapp i naturstein. God tilgang på stein og kunnskap om å bygge i stein er et typisk trekk for bygningsarven i Hole.
Bilde er fra Sonerud.

Stabbursdør med imitert stein! Finnes på flere stabbur fra 1800-tallet.
Bildet er fra Hole prestegård.

3. Kort om bygingsarven i Hole:

Hole har en rik og omfattende bygningsarv, med mange godt bevarte gårdsmiljøer og to flotte middelaldrekirker.
Av den eldre bebyggelsen i Hole er det naturlig nok gårdsbrukene som i all hovedsak dominerer. Gårdsbrukene har tradisjonelt hatt mange ulike bygninger, hver til sitt bruk. Typiske bygninger er: våningshus, driftsbyging (som oftest låve og fjøs, også kalt enhetslåve), stabbur, bryggerhus, vognskjul og smie.
I tillegg til gårdsbrukene har det vært mange husmannsplasser. En stor gård kunne mange husmannsplasser. På husmannsplassene var bygningene svært små og enkle, men kunne ofte romme en tallrik familie.

Et spesielt trekk i Hole er tilgangen på naturstein egnet for bygging. Det var store byggearbeider med naturstein som materiale rundt midten av 1800-tallet. Kroksundbroen, murene på Stein og Lore er eksempler på dette.
Det ble på 1800-tallet også bygget flere fjøs i naturstein. Idag er steinfjøset på Leine det eneste som er igjen. Senere ble fjøsene stort sett bygget i teglstein fra lokale teglverk.

Et annet trekk ved Hole er at det kan tyde på at det i bygda var uvanlig mange hjulmakerverksteder. Det kan kanskje skyldes at viktige ferdselsårer gikk (og går fortsatt) gjennom bygda.
Kanskje Krokkleiva ble for tøff for mange hjul?
I alle fall er det tydelig at dette var en viktig virksomhet på 1800- og tidlig 1900-tall.

Det er bevart en god del fine våningshus på de ulike gårdene i Hole.
Men kanskje spesielt imponerende er det at så mange stabbur er bevart, selv om disse i dag ikke lenger har noen egentlig funksjon i landbruket.
Det er tydelig at det er et ønske om å bevare stabburene som en del av gårdsmiljøene.
Av husmannsplasser er det ikke så mange igjen og de fleste er også helt bygget om og derfor ikke lenger så viktig som kulturminner.
Åsplassen er godt bevart i sin opprinnelige form og er derfor valgt ut som et kulturminne med *svært høy verdi.*

Etterhvert som næringsliv og bosetting endret seg utover 1800 og 1900-tallet, kom det nye typer bygninger til. Hovedbygingen på Solheim i Røyse er nesten som en "fremmed fugl" der den ligger med tårn og spir ved fjorden. Røysehall er et eksempelt på en bygning oppført for å tjene som forsamlingslokale og på Helgelandsmoen ble det bygget en rekke store bygninger for militæret.
Løken skole er et eksempel på skolebygg fra tidlig 1900-tall, det var sikkert et stort løft å få bygget skolen den gangen. Nærmere vår tid er Herredshuset tegnet av Oddmund Eindride Slaatto på midten av 1950-årene.
Vik skole fra 1960-årene er tegnet av arkitektene Lund og Slaatto og er et viktig verk i nyere norsk arkitekturhistorie. Skolen er bygget en del om, men den opprinnelige delen er i hovedsak bevart og den er derfor et viktig kulturminne fra nyere tid.

I forbindelse med kulturminneregistreringen er det valgt ut i alt 17 områder som foreslås definert som kulturmiljøer med *høy verdi.* Alle kulturmiljøene er gårdstun.

Stabburet på Hole prestegård

4. Kulturminner i Hole med svært høy verdi:

Det er til sammen 18 kulturminner som er vurdert til ha *svært høy verdi*.
Av disse er det 8 som er formelt fredet etter kulturminneloven.

Stein kirkeruin - *automatisk fredet*
Hole kirke - *automatisk fredet*
Bønsnes kirke - *automatisk fredet*
Hovedbygingen på Hole prestegård - *vedtaksfredet*
Gamlehuset på Storøya - *vedtaksfredet*
Hovedbygningen på Storøya - *vedtaksfredet*
Smia på Storøya
Hovedbygningen på Stein - *vedtaksfredet*
Kornmagasinet Helgelandsmoen - *forskriftsfredet*
Hovedbygningen på Libakke
Vik gjestgiveri - *vedtaksfredet*
Hovedbygningen på Søndre Lore
Hovedbygningen på Solheim
Husmannstua på Åsplassen (Åsstua)
Steinfjøset på Øvre Leine
Kroksund-brua
Vanntårnet på Helgelandsmoen
Friluftskirken på Helgelandsmoen

Stein kirkeruin, *gnr. 188 bnr.1*

Stein kirkeruin ligger på den høyeste delen av knausen som har gitt gårdens navn. Den romanske kirken ble ødelagt av brann i løpet av 1600-tallets første halvdel. Ruinen ligger vakkert til i et parklandskap og har gårdens store fredete hovedbygning som nærmest nabo.
Stein kirkeruin inngår i kulturmiljøet Stein gård.

(Kulturmiljøet Stein er beskrevet på side 66-67)

Hole kirke, *gnr. 224 bnr. 35*

Hole kirke ligger godt synlig i landskapet vest på Røysehalvøya.
Kirken ble bygd i middelalderen som en langkirke i stein. Den fikk utvidelser i tømmer i løpet av 16- og 1700-tallet. I 1943 brant kirken som følge av et lynnedslag. Bare steinmurene sto igjen. Kirken ble gjenoppbygget etter tegninger av arkitekt Finn Bryn (Bryn & Ellefsen) og sto ferdig i 1950.
Altertavle og døpefont ble reddet i brannen og er fra 1700-tallet.
Kirken inngår i kulturmiløet Hole kirke og prestegård.

(Kulturmiljøet Hole kirke og prestegård er beskrevet på side 62-63)

Bønsnes kirke, *gnr. 212 bnr. 1*

Bønsnes kirke ligger høyt og fritt lengst ut på Røysehalvøya med utsikt utover Tyrifjorden. Kirken er omgitt av en kirkegård uten gravminner.
Bønsnes kirke er en steinkirke fra middelalderen, en såkalt gave eller lovekirke som skal være oppført på initiativ av kong Olav den hellige, som døde 1030.
Tretårnet er antagelig oppført i forbindelse med reparasjoner av tak og mur i 1850-årene. Kirken har bevart innredning og utstyr fra 1700-tallet.

Bønsnes kirke og de to Bønsnes-gårdene like ved danneret verdifullt kulturmiljø.

(Kulturmiljøet Bønsnes beskrevet på side 64-65)

Hovedbygningen på Hole prestegård, *gnr. 224 bnr. 1*

Hole prestegård ligger rett nord for Hole kirke. Prestegården er et helhetlig gårdsanlegg med mange ulike bygninger.
Hovedbygningen er en 1½-etasjes laftet tømmerbygning, som er utvendig panelt.
Ifølge bygdeboka ble hovedbygningen bygd rundt 1720 etter at den forrige brant og ombygd i sveitserstil ca 1880. Den ble modernisert i 1950-årene med nye vinduer og nytt panel.
Prestegården og kirken ligger godt synlig i landskapet og danner et verdifullt kulturmiljø.

(Kulturmiljøet Hole kirke og prestegård er beskrevet på side 62-63)

Storøen gård, *gnr. 198 bnr. 1*

Hovedbygningen
”Gamlehuset”
Smia

Storøya ligger i Tyrifjorden rundt 3 kilometer sørvest for Sundvollen. Gårdstunet på Storøen gård er plassert øverst i en sørvendt skråning ned mot fjorden.
Gården har to våningshus ”Gamlehuset” og hovedbygningen. Begge bygningene har kjellere som skal være fra middelalderen. “Gamlehuset” er svært sjeldent og antas å være fra slutten av 1600-tallet. Innvendig er bygningen dekorert av maleren Peder Aadnes (1739-92).
Hovedbygningen skal være oppført 1789 og ombygget og utvidet i 1838.
En godt bevart smie ligger et stykke sør for gårdstunet.
Smia er oppført i mur i 1838. Hovedbygningen, ”Gamlehuset” og smia er tatt med på listen over kulturminner med svært høy verdi.
Storøen gård utgjør et verdfullt kulturmiljø.

(Kulturmiljøet Storøya er beskrevet på side 44-45)

Smia på Storøya er en murbygning fra 1832

“Gamlehuset” på Storøya

Hovedbygningen på Stein, *gnr. 188 bnr. 1*

Hovedbygningen på Stein skal være oppført i 1823. Det er en stor panelt tømmerbygning i to etasjer med halvvalmet tak. Det er en bygningstype som var vanlig på de store gårdene i 1800-tallets første halvdel.
På hagesiden mot vest står bygningen på en svært høy natursteinsmur.
Bygningen dominerer landskapet og er et kjent landemerke langs hovedveien.
Bygningen ble fredet allerede i 1923.

Hovedbygningen inngår sammen med gårdens øvrige bygninger i kulturmiljøet Stein.

(Kulturmiljøet Stein er beskrevet på side 66-67)

Kornmagasinet på Helgelandsmoen, *gnr. 225 bnr. 78*

Kornmagasinet er bygget i 1820-årene som kornlager for Ringerike.
Bygningen sto tidligere ved Norderhov kirke, men ble i 1870 flyttet til Helgelandsmoen for å bli benyttet som militærdepot (lager).
Bygningen kan i form minne om et gigantisk stabbur og er meget godt bevart.
Kornmagasinet er fredet.

Hovedbygningen på Libakke, *gnr. 202 bnr. 9*

Hovedbygningen på Libakke er oppført tidlig på 1800-tallet.
Bygningen er en panelt tømmerbygning i to etasjer med halvvalmet tak, noe som er typisk for større hovedbygninger fra første del av 1800-tallet.
Huset har en stor sal og denne ble brukt som tingstue og sal for kommunestyret inntil Røysehall sto ferdig år 1900. Hovedbygingen på Libakke er omgitt av en gammel hage og av gårdens opprinnelige bygninger er det også bevart et stort stabbur.

Vik gjestgiveri, Nedre Vik, *gnr. 192 bnr. 1*

Hovedbygningen på Nedre Vik er en panelt tømmerbygning i to etasjer oppført tidlig på 1800-tallet. Bygningen er typisk for perioden og kan ligne i form på hovedbygningene på Libakke, Stein og Søndre Lore.
Huset har en spesiell plass i bygdas historie fordi det er drevet gjestgiveri og skysstasjon her. Gården Nedre Viks plassering rett ved den gamle hovedveien gjorde dette mulig.
Bygningen har beholdt mye av sitt opprinnelige preg. Vik gjestgiveri er eneste gjenværende bygning på gårdstunet til gården Nedre Vik.

Søndre Lore, *gnr. 187 bnr. 8*

Hovedbygningen på Søndre Lore skal være oppført på 1700-tallet. Bygningen, som er en panelt tømmerbygning i to etasjer, har vært bygget om flere ganger, men hovedpreget er fra rundt midten av 1800-tallet. Et spesielt trekk ved bygningene på Søndre Lore er at de er plassset på kanten av et platå og har svært høye natursteinsmurer mot vest. Hovedhuset på Søndre Lore inngår sammen med gårdens øvrige bygninger og nabogården Nordre Lore i kulturmiljøet Lore.

(Kulturmiljøet Lore er beskrevet på side 70-71)

Hovedbygningen på Solheim, *gnr. 215 bnr. 18*

Hovedbygningen på Solheim er uten tvil en av Holes mest særegne bygninger.
Den eldste delen av huset skal være fra midten av 1800-tallet, men på 1880-tallet ble bygningen utvidet i sveitserstil og i 1909 kom det karakteristiske tårnet.
Byggherre var legen Fritz Thaulow, sønn av grunnleggeren av Modum Bad Henrik Arnhold Thaulow.
Bygningen ligger vakkert til helt nede ved strandkanten og er et landemerke for båter som ferdes på Tyrifjorden.

Husmannstua på Åsplassen, , *gnr. 194 bnr. 1*

Åsplassen ligger for seg selv i et bevart kulturlandskap. Plassen var husmannsplass under gården Søndre Gjesval.
På Åsplassen er det to bygninger, husmannstua og et tømret uthus. Selve husmannstua er en liten laftet tømmerbygning som er delvis panelt. De fleste husmannstuene i Hole er enten revet eller bygget helt om.
Åsplassen er en av svært få bevarte husmannstuer i Hole og det at den er svært autentisk gjør den til et viktig kulturminne.

Åsplassen var også barndomshjemmet til Hans Larsen som var en av de viktigste bidragsyterne til Jørgen Moes innsamling av folkeeventyr*

*Gudmund Bakke: Bygda og folket, Hole Bygdebok

Steinfjøset på Øvre Leine, *gnr. 215 bnr. 66*

Steinfjøset ligger på gården Øvre Leine ytterst på Røysehalvøya.
Fjøset er bygget inntil en stor gammel tømmerlåve og ligger godt synlig i åssiden på Leine.

Steinfjøset er et sjeldent eksempel på et stort fjøs bygget i naturstein. Det er antagligvis oppført i løpet av 1800-tallets første halvdel.

Det har vært flere fjøs i Hole av denne typen og det vitner om at det var folk med solid kunnskap om det å bygge i lokal stein.
Utifra sjeldenhet er fjøset vurdert til å ha svært høy verdi.

Kroksund bro, *gnr. 1016 bnr. 1*

Den gamle broen over Kroksund er et imonerende byggeverk oppført på 1850-tallet. Broen er bygget i naturstein med et midtparti i tre.
Broen erstattet en "flytebro" i tre som var i funksjon fra tidlig på 1800-tallet. Steinbroen har vist seg å være svært solid og vitner om at det i Hole var god tilgang på egnet stein og at det var dyktige håndverkere som behersket kunsten å bygge i naturstein.

Vanntårn, Helgelandsmoen, *gnr. 225 bnr. 67*

Vanntårnet på Helgelandsmoen ligger i den tidligere militærleirens sydlig del. Vanntårnet bygget i armert betong og har en dristig og spinkel konstruksjon. Vanntårn er ikke vanlige i Norge og tårnet ble da også bygget av tyskerne under krigen. Vanntårnet er blant bygninger i verneklasse 2 (verneverdig eksteriør) i landsverneplanen for Forsvaret.

Friluftskirken “Furuhald”, Helgelandsmoen, *gnr. 225, bnr. 67*

Friluftkirken på Helgelandsmoen er bygget som et nedsenket amfi i terrenget.
Furutrærne danner en stemningsfull ramme rundt anlegget.
Friluftskirken ble gravd ut og sto ferdig 1893 og ble benyttet friluftskirke for miltiærleiren.
Ved en gudstjeneste i 1909 skal inntil 4000 mann ha deltatt (!)
På bilde ser man at vegetasjonen er i ferd med å ta over.

5. Kulturminner i Hole med høy verneverdi:

Det er i forbindelse med kulturminneregistreringen funnet fram til en liste på til sammen 133 bygninger som er vurdert til å ha *høy verdi* som kulturminner.

Gnr/Bnr	Navn	Kulturminneverdi
180/1	VÅNINGSHUS (RØDBYGNINGEN), MO	Høy verneverdi
180/1	STABBUR, MO	Høy verneverdi
180/1	VÅNINGSHUS, MO	Høy verneverdi
180/1	BADSTU, KORNTØRKE/RØYKSTUE, MO	Høy verneverdi
180/1	DUKKESTUE, MO,	Høy verneverdi
180/1	HODTSMIA, MO	Høy verneverdi
180/50	VÅNINGSHUS, ØDERAA	Høy verneverdi
180/50	FØDERÅDSBYGNING (MOSTUA), ØDERAA	Høy verneverdi
181/1	VÅNINGSHUS, BJØRNSTAD,	Høy verneverdi
181/1	LÅVE, M/FJØS, BJØRNSTAD	Høy verneverdi
181/1	DRENGESTUE/BRYGGERHUS, BJØRNSTAD	Høy verneverdi
183/1	VÅNINGSHUS, BJERKE.	Høy verneverdi
183/1	STABBUR, BJERKE	Høy verneverdi
183/1	BRYGGERHUS, BJERKE	Høy verneverdi
183/1	LÅVE, BJØRKE	Høy verneverdi
183/2	STABBUR, SONERUD	Høy verneverdi
183/2	BRYGGERHUS, SONERUD	Høy verneverdi
183/2	LÅVE, SONERUD	Høy verneverdi
183/2	VOGNSKJUL, SONERUD	Høy verneverdi
183/2	VÅNINGSHUS, SONERUD	Høy verneverdi
186/11	STABBUR, HÅROM	Høy verneverdi
186/11	VÅNINGSHUS, HÅRUM NER-NIGARDEN	Høy verneverdi
186/15	GARASJE/SMIE, HÅRUM	Høy verneverdi
186/3	STABBUR, HUNGERHOLDT	Høy verneverdi
186/4	VÅNINGSHUS (HØGSTUA), HÅRUM,	Høy verneverdi
186/4	STABBUR, HÅROM	Høy verneverdi
186/4	VOGNSKJUL/VERKSTED, HÅRUM	Høy verneverdi
187/1	BRYGGERHUS/DRENGESTUE, NORDRE LORE.	Høy verneverdi
187/1	VÅNINGSHUS, NORDRE LORE.	Høy verneverdi
187/8	STABBUR, SØNDRE LORE	Høy verneverdi
187/8	BRYGGERHUS/GARASJE, SØNDRE LORE	Høy verneverdi
187/8	LÅVE MED FJØS, SØNDRE LORE	Høy verneverdi
188/1	LÅVE, STEIN	Høy verneverdi
188/11	HUSMANNSTUE, OREBRÅTEN	Høy verneverdi
189/1	STABBUR, NORDRE SØRUM	Høy verneverdi
189/18	VÅNINGSHUS, SØNDRE SØRUM	Høy verneverdi
189/18	STABBUR, SØNDRE SØRUM	Høy verneverdi
189/4	STABBUR, MIDTRE SØRUM	Høy verneverdi
190/129	STABBUR, RUD	Høy verneverdi
190/129	VÅNINGSHUS, RUD	Høy verneverdi
192/3	STABBUR,VIK ØVRE	Høy verneverdi
192/38	HOLE HERREDSHUS, VIK	Høy verneverdi
192/46	VIK SKOLE	Høy verneverdi
192/54	STALL, BLOMHØY	Høy verneverdi
192/54	HYTTE (RAUSTUA, TIDL. SMIE), BLOMHØI	Høy verneverdi
192/54	STABBUR, BLOMHØI	Høy verneverdi
193/27	STABBUR, GJESVAL NORDRE	Høy verneverdi
194/1	HØYLØE/REDSKAPSHUS, ÅSSTUA	Høy verneverdi
194/1	STABBUR, GJESVAL SØNDRE	Høy verneverdi
194/1	BRYGGERHUS/VERKSTED, GJESVAL SØNDRE	Høy verneverdi
194/1	LÅVE, GJESVAL SØNDRE	Høy verneverdi
194/1	VOGNSKJUL, GJESVAL SØNDRE	Høy verneverdi
194/20	VÅNINGSHUS, GJESVAL SØNDRE	Høy verneverdi

Tømmerlåven på Helgeland

Herredshuset i Hole sto ferdig 1955 og er tegnet av arkitekt O. E. Slaatto.

Depotbygning på Helgelandsmoen

Gnr/Bnr	Navn	Kulturminneverdi
195/4	VÅNINGSHUS, KROKSUND ØDEGÅRD,	Høy verneverdi
195/7	LÅVE, ØVERJORDET	Høy verneverdi
195/7	STABBUR, ØVERJORDET	Høy verneverdi
195/7	VOGNSKJUL, ØVERJORDET.	Høy verneverdi
195/7	VÅNINGSHUS, ØVERJORDET	Høy verneverdi
195/7	HJULMAKERVERKSTED, ØVERJORDET	Høy verneverdi
197/1	LÅVE/FJØS, FEKJÆR	Høy verneverdi
198/1	STABBUR (KLOKKESTABBURET), STORØYA	Høy verneverdi
198/1	STABBUR STORØYA	Høy verneverdi
198/1	DRIFTSBYGNING (LANGEBYGNINGEN), STORØYA	Høy verneverdi
198/1	HOVEDBYGNING STORØYA	Høy verneverdi
198/1	HUSMANNSTUE, KUSKEPLASSEN	Høy verneverdi
198/2	GAMLESTUA, RYTTERAGER	Høy verneverdi
198/2	VOGNSKJUL, RYTTERAGER	Høy verneverdi
199/16	VÅNINGSHUS, BORGESTAD	Høy verneverdi
199/16	STABBUR, BORGESTAD	Høy verneverdi
199/7	LÅVE, BORGEN	Høy verneverdi
199/7	FJØS, BORGEN	Høy verneverdi
199/7	DRENGESTUE, BORGEN .	Høy verneverdi
200/12	SKOLE, LØKEN SKOLE	Høy verneverdi
202/18	STABBUR, MOSENGA	Høy verneverdi
202/23	FORSAMLINGSLOKALE, RØYSEHALL	Høy verneverdi
202/6	STABBUR, MOE	Høy verneverdi
202/6	LÅVE, MOE	Høy verneverdi
202/68	VÅNINGSHUS JORDET, STADUM	Høy verneverdi
202/68	LÅVE JORDET, STADUM	Høy verneverdi
202/68	DRENGESTUE, JORDET, STADUM	Høy verneverdi
202/9	STABBUR, LIBAKKE	Høy verneverdi
203/2	BRYGGERHUS, FRØHAUG, (FRØYSHOV) STADUM	Høy verneverdi
204/6	VÅNINGSHUS, FJELDSTAD	Høy verneverdi
204/6	STABBUR, FJELDSTAD	Høy verneverdi
204/6	BRYGGERHUS, FJELDSTAD	Høy verneverdi
204/6	LÅVE, FJELDSTAD	Høy verneverdi
205/1	VÅNINGSHUS, SØNDRE BY	Høy verneverdi
205/1	BRYGGERHUS, SØNDRE BY	Høy verneverdi
205/1	STABBUR, SØNDRE BY	Høy verneverdi
205/10	HUSMANNSHUS, SKJELLUMHUSET	Høy verneverdi
205/2	STABBUR, LILLEBY, HUNDSTAD	Høy verneverdi
205/4	VÅNINGSHUS, VESTRE BY	Høy verneverdi
205/4	BRYGGERHUS, VESTRE BY	Høy verneverdi
205/4	STABBUR, VESTRE BY	Høy verneverdi
205/9	VÅNINGSHUS, ØSTBY	Høy verneverdi
206/1	STABBUR, BERG	Høy verneverdi
207/1	STABBUR, ULLERN	Høy verneverdi
208/11	VÅNINGSHUS ROTERUD	Høy verneverdi
209/1	BRYGGERHUS, HUNDSTAD	Høy verneverdi
209/1	DO, STORE HUNDSTAD	Høy verneverdi
210/1	LÅVE/FJØS/STALL, HUNDSTAD LILLE	Høy verneverdi
210/1	VERKSTED, TIDL. STABBUR, HUNSTAD LILLE	Høy verneverdi
210/1	DRENGESTUE, HUNDSTAD LILLE	Høy verneverdi
210/1	VÅNINGSHUS, HUNSTAD LILLE	Høy verneverdi
210/1	STABBUR, HUNSTAD LILLE	Høy verneverdi
211/1	STABBUR, SVARSTAD	Høy verneverdi
215/13	BRYGGERHUS, NEDRE LEINE	Høy verneverdi
215/13	VÅNINGSHUS, NEDRE LEINE	Høy verneverdi
215/13	STABBUR, NEDRE LEINE	Høy verneverdi
215/18	STABBUR, SOLHEIM	Høy verneverdi

Våningshuset på Mo

Vik skole fra 1960-tallet.
Skolen er tegnet arkitektfirmaet Lund & Slaatto.
Den er et viktig eksempel på skolebygg
fra denne perioden.

Våningshuset på Frøyshov

Gnr/Bnr	Navn	Kulturminneverdi
218/24	VÅNINGSHUS, GOMNES	Høy verneverdi
220/1	VÅNINGSHUS, ONSAKER	Høy verneverdi
220/2	STABBUR, ONSAKER	Høy verneverdi
221/1	BRYGGERHUS, FRØYSHOV/FRØSHAUG	Høy verneverdi
221/2	PLASSHUS ÅSEN (FRØSHAUGÅSEN)	Høy verneverdi
221/27	SMIE/HJULMAKERVERKSTED, ÅSBAKKEN	Høy verneverdi
221/6	STABBUR, FRØSHOV	Høy verneverdi
221/6	VÅNINGHUS, FRØSHOV	Høy verneverdi
221/6	BRYGGERHUS, FRØYSHOV	Høy verneverdi
222/1	STABBUR, STADUM	Høy verneverdi
222/2	STADUM SKOLE/LÆRERBOLIG, STADUM	Høy verneverdi
222/3	LÅVE, STADUM	Høy verneverdi
224/1	LÅVE/FJØS/STALL, PRESTEGÅRDEN	Høy verneverdi
224/1	GRISEHUS, PRESTEGÅRDEN	Høy verneverdi
224/1	STABBUR, PRESTEGÅRDEN	Høy verneverdi
224/1	FORPAKTERBOLIG, PRESTEGÅRDEN	Høy verneverdi
224/23	VÅNINGSHUS, SAULØKKA,	Høy verneverdi
225/1	LÅVE/STALL/FJØS, HELGELAND	Høy verneverdi
225/1	STABBUR, HELGELAND	Høy verneverdi
225/1	BRYGGERHUS, HELGELAND	Høy verneverdi
225/65	HUSMANNSTUE, BRÅTAN	Høy verneverdi
225/74	DEPOTBYGNING, HELGELANDSMOEN	Høy verneverdi
186/16	BRYGGERHUS/LANDHANDLERI, HÅRUM	Høy verneverdi

Kalkovnen på Stein er nyrestaurert og inngår i kulturmiljøet rundt Stein gård. Kalksteinen ble tatt ut i nærområdet og brent i ovnen for å fremstille kalk til muring og pussarbeider.

6. Verdifulle kulturmiljøer i Hole

Med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng.
I forbindelse med kulturminneregistreringen er det valgt ut i alt 17 områder som foreslås definert som kulturmiljøer med *høy verdi*.
Disse områdene er:

Storøya
Rytterager
Borgen
Mo
Sørum-gårdene
Bjørnstad
Bjørke
Lille Hundstad
By
Hole kirke og prestegård
Bønsnes
Stein
Sonerud
Lore
Søndre Gjesval
Hårum
Helgeland

Storøya

Storøya gnr. 198 bnr. 1

Verdivurdering: *Høy verneverdi*
Bevart gårstun med flere fredete og verneverdige bygninger.

Kulturmiljø:
Storøen gård er et sjeldent fint gårdsmiljø som ligger for seg selv på Storøya i Tyrifjorden. Gården har gjennom historien hatt en stor betydning som Hamarbispens gård.
Tunet ligger ligger på samme sted som i middelalderen. Tre hvelvkjellere, en hulvei og flere spor etter bebyggelsen under markoverflaten er bevart etter dette, mens to mulige gravhauger er enda eldre. Dagens gårdsmiljø består av godt bevarte eldre bygninger hvorav noen er svært gamle.

Områdeavgrensning:
Kulturmiljøet omfatter gårdtunet og et relativt stort område sørvest og sør for tunet, som er viktig for opplevelsen av tunet.

Bebyggelse:
Gården har to våningshus ”Gamlehuset” og hovedbygningen. Begge bygningene har kjellere som skal være fra middelalderen.“Gamlehuset” er svært sjeldent og kan være fra slutten av 1600-tallet.
Hovedbygningen skal være oppført 1789 og ombygget og utvidet i 1838
Den såkalte “Langebygningen”, som er hele 46 meter lang, inneholder bl.a. bryggerhus, drengestue og vognskjul. Den har en eldre del fra 1700-tallet. De to stabburene er også begge fra 1700-tallet. Driftsbygingen er bygget rundt 1910.
Et stykke fra tunet ligger en godt bevart smie. Den er bygget i teglstein, noe som gjør den svært sjelden. Smia er bygget 1838.
Hovedbygningen ble fredet i 1923. Hovedbygningen, Gamlehuset og Langebygningen står på middelaldrekjellere som er automatisk fredet. Kornstabburet, Klokkestabburet er også fredet.
Hagen er bevart med dam og lindelysthus foran hovedbygningen, et annet lysthus med syriner og kastanjer finnes på en liten høyde nordøst for hovedbygningen.

Hovedbygningen på Storøya har et spesielt utformet inngangsparti med søyler i 1. etasje og glassveranda i i 2.etasje.

"Langebygningen" på Storøya, består av flere hus lagt inntil hverandre.

Driftsbygningen på Storøya sett

Rytteraker

Rytteraker gnr. 198 bnr. 2,
Lille Rytteraker gnr. 198 bnr. 29

Verdivurdering: *Høy verneverdi*
Bevart gårdstun med flere bygninger. Gårdens beliggenhet i landskapet, dens historiske betydning og bygningsmiljøet gjør den svært sjelden.

Kulturmiljø:
Gården Rytteraker ligger for seg selv midt i et bevart kulturlandskap på en odde i Tyrifjorden. Gården utgjør et verdifult kulturmiljø. Her er et parkmessig opparbeidet hageanlegg og atkomsten til gården er via en lang allé. Gården har en interessant historie og har hatt eiere som har hatt stor betydning og innflytelse i bygda.

Områdeavgrensning:
Kulturmiljøet omfatter det meste av gårdens innmarksareal innkludert eiendommen Lille Rytteraker.

Bebyggelse:
Den gamle hovedbygningen på Rytteraker var fra begynnelsen av 1800-tallet og var nokså lik hovedbygningen på Storøya. Hovedbygingen brant ned i 1986.
Huset ble gjenoppbygget i 1988 med tilnærmet samme form som den gamle bygningen.
Bryggerhuset er fra omkring 1830 er bygget i teglstein fra teglverket som lå på gården.
Bryggerhuset har *høy verneverdi.* Stabburet, låven, fjøset, stallen og sveiserboligen* ble oppført på 1930-tallet. Ellers på gården er det smie, badstue, verksted/vognskjul og gartnerbolig.
Disse er bygget i perioden 1943 til 1955. Rundt 300 meter nord for gården ligger den tidligere husmannsplassen Lille Rytteraker med våningshus og låve, trolig fra midten av 1800-tallet.
Det finnes også en potetkjeller bygd av naturstein, kanskje fra 1700-tallet, nede ved stranden.
Eierfamilien Throne Holst eide Freia og hadde en romslig økonomi som gjorde det mulig å engasjere flere av datidens kjente arkitekter til å tegne de ulike gårdsbygningene.
Bla. Ole Sverre, Morgenstierne & Eide, og Thorvald Astrup.

*På 1800-tallet hadde mange større gårdet ansatt sveitsere(!) for å ta seg av melk og

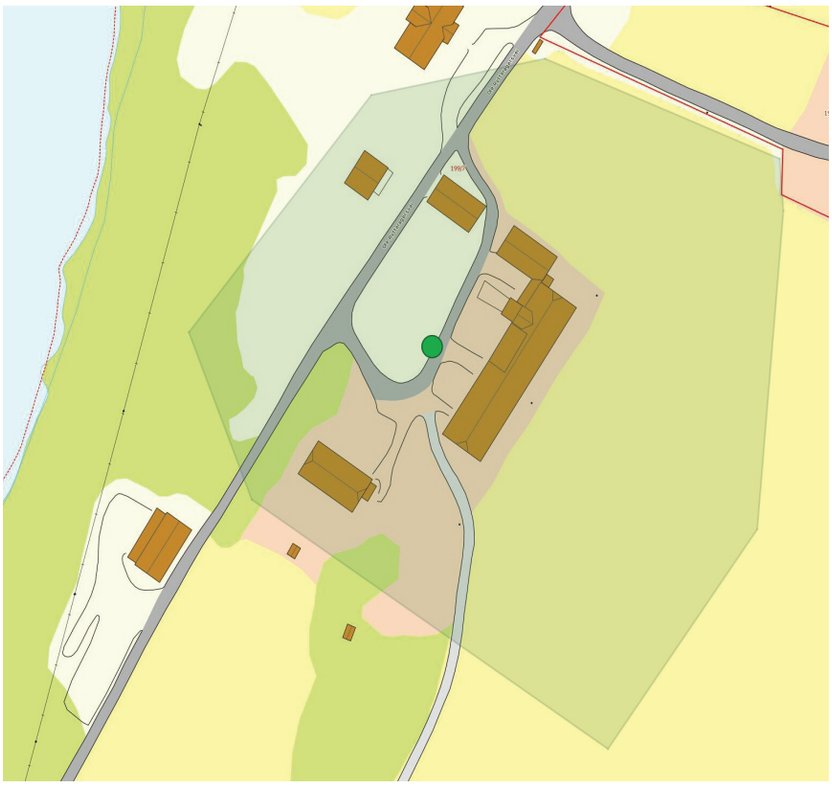
Allé, Rytterager

Bryggerhuset på Rytteraker er bygget i mur omkring 1830. Hovedhuset er gjenoppbygget etter en brann på 1980-tallet.

Den gamle smia på Rytteraker er bygget i mur og ligger nær alléen som går opp til gården.

Borgen

Borgen, gnr. 199 bnr. 7

Verdivurdering: *Høy verneverdi*
Bevart gårdstun med flere bygninger med høy verneverdi.

Kulturmiljø:
Borgen har et godt bevart helhetlig gårdstun. Riktignok brant våningshuset i 1940 og nytt våningshus ble oppført på sørsiden av tunet, men helheten er likevel fint ivaretatt. Tunet ligger i et åpent kulturlandskap.

Områdeavgrensning:
Kulturmiljøet omfatter gårdstunet og et område rundt som er viktig for opplevelsen av tunet.

Bebyggelse:
Tunet består av våningshus, låve med stall og fjøs, bryggerhus, vognskjul og stabbur. Låven har halvvalmet tak og er fra ca 1870. Drengestua/bryggerhuset er oppført i mur rundt 1850, stabburet er også fra rundt 1850 (senere flyttet til sin nåveærende plass). Vognskjulet er fra 1920-årene. Våningshuset er oppført på 1940-tallet. Låven, bryggerhuset og stabburet har *høy verneverdi.*

Tunet på Borgen sett fra nordøst.

Stabburet på Borgen

Bryggerhuset er oppført i mur omkring 1850

Mo

Mo, gnr. 180 bnr. 1

Verdivurdering: *Høy verneverdi*
Bevart gårdstun med flere bygninger med høy verneverdi.

Kulturmiljø:
Mo gård er en av Holes eldste gårder. Eventyrsamleren Jørgen Moe vokste opp her og beskrev miljøet i barneboka "I Brønden og i Tjærnet".
Tunet og området nord for tunet har mange godt bevarte bygninger fra ulike perioder og er omgitt av et kulturlandskap som holdes i hevd.

Områdeavgrensning:
Kulturmiljøet omfatter gårdstunet og et område rundt som er viktig for opplevelsen av tunet. Dette kulturmiljøet grenser til kulturmiljøet Bjørnstad *gnr. 181 bnr. 1*

Bebyggelse:
Gårdstunet er et firkanttun med hovedbygning, sidebygning, stabbur og låve.
Hovedbygningen er fra tidlig 1800-tall, sidebygingen "Bestemorsbygningen" skal være svært gammel, men ble påbygd 1905 og rehabilitert på 1970-tallet.
Den uvanlig store driftsbygningen innholder en femdelt tømmerlåve fra 1848 med to treskelåver og tre høyrom, og et fjøs fra rundt 1900. Driftsbygingen har fått et tilbygg mot sør i nyere tid.
Litt nord for tunet ligger en dukkestue som er fra 1805. Lenger nord ligger et nyere verksted og garasje. Det er tilflyttet tre bygninger til gården i nyere tid. Hanserudstua som ligger nær dukkestua, en badstue fra Elstangen og en smie fra Hodt. Disse ligger et stykke nord for tunet.
Hovedbygningen, sidebygningen, låven, stabburet, dukkestua, badstua og smia har alle *høy verneverdi.*

Tunet på Mo med store gamle trær.

Hovedbygningen på Mo er oppført tidlig på 1800-tallet. Ombygget rundt 1910.

Mo er omgitt av et åpent kulturlandskap

Sørum

Sørum nordre, gnr. 189 bnr. 1
Sørum midtre, gnr. 189 bnr. 4
Sørum søndre, gnr. 189 bnr. 18

Verdivurdering: *Høy verneverdi*
Tre gårdstun som ligger tett inntil hverandre. Flere bygninger med høy verneverdi.

Kulturmiljø:
De tre Sørumgårdene utgjør til sammen verdifullt kulturmiljø. Tunene har flere godt bevarte bygninger og ligger for seg selv i et åpent kulturlandskap. Tunene ligger på en liten høyde i det ellers ganske flate landskapet og har mange store trær.

Områdeavgrensning:
Kulturmiljøet omfatter de tre gårdstunene og et område rundt som er viktig for opplevelsen av tunene.

Bebyggelse:
Nordre Sørum, gnr. 189 bnr. 1.
Våningshuset skal ha deler fra 1600-tallet. Huset ble ombygget på 1800-tallet og igjen ombygget på 1960-tallet. Bryggerhuset helt ombygget. To stabbur flyttet til sin nåværende plass i nyere tid.
Låven er fra 1950-årene. Et av stabburene har *høy verneverdi.*

Midtre Sørum, gnr. 189 bnr. 4.
Våningshuset som er preget av sveitserstil, står på en kjeller fra 1600-tallet. Det ble påbygd til to etasjer og totalt ombygd i 1847. Stabburet er fra midten av 1800-tallet og har *høy verneverdi.*
Låven fra ca 1920.

Søndre Sørum, gnr.189 bnr.18.
Gården var sjefsgård fra 1803 til 1893, det vil si bolig for militære som delvis drev gården selv og delvis ved forpaktere. Den store hovedbygningen som ble bygd i tidlig sveitserstil i 1853 er fra perioden da Søndre Sørum var sjefsgård. Den er senere ombygd og modernisertflere ganger.
Stabburets nederste del er fra begynnelsen av 1800-tallet og ble senere påbygget i høyden.
Låven er fra 1888, men senere utvidet i begge ender. I tillegg er det flere nyere bygninger.
Hovedbygningen og stabburet har *høy vernverdi.*

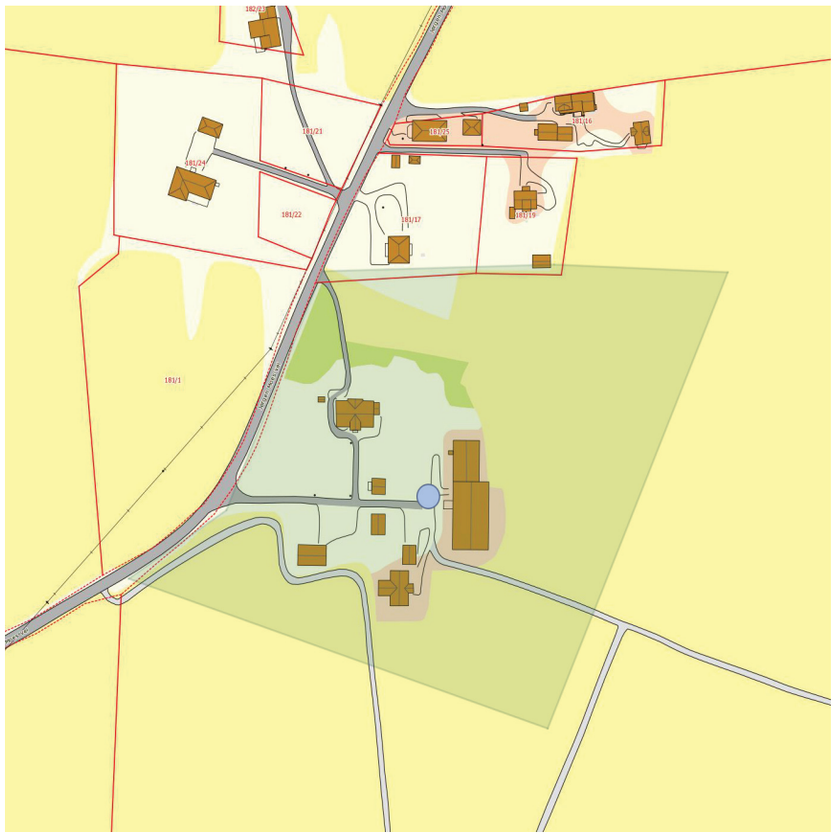
Sørum sett fra sydvest

Hovedbygningen på Midtre Sørum.

Stabburet på Søndre Sørum

Bjørnstad

Bjørnstad, gnr. 181 bnr. 1

Verdivurdering: *Høy verneverdi*
Bevart gårdstun med flere bygninger med høy verneverdi.

Kulturmiljø:
Bjørnstad utgjør verdifullt kulturmiljø. Tunet har flere godt bevarte bygninger og ligger for seg selv i et åpent kulturlandskap. Driftsbygningen på Bjørnstad er godt synlig i landskapet spesielt sett fra Steinssletta.

Områdeavgrensning:
Kulturmiljøet omfatter gårdstunet og et område rundt som er viktig for opplevelsen av tunet. Dette kulturmiljøet grenser til kulturmiljøet Mo *gnr. 180 bnr. 1*

Bebyggelse:
Våningshuset er opprinnelig fra tidlig 1800-tall, men ombygget rundt 1880. Bygningen fikk en veranda i sveitserstil i 1908. Driftsbygningen er fra rundt 1890. Bryggerhuset/drengestua skal være fra 1780. Stabburet og stallen er fra 1800-tallet, stallen brukes i dag som garasje.
Våningshuset, låven og bryggerhuset har *høy verneverdi.*
Et nytt bolighus er oppført sør på tunet.

Bjørnstad sett fra vest

Bryggerhuset på Bjørnstad skal være fra 1700-tallet.

Bjørke

Vestre Bjørke, gnr. 182 bnr. 1
Østre Bjørke, gnr. 183 bnr. 1

Verdivurdering: *Høy verneverdi*
To gårdstun hvorav den ene har flere bygninger med høy verneverdi.

Kulturmiljø:
Bjørke-gårdene utgjør verdifullt kulturmiljø. Drifstbygningen på Østre Bjørke ligger svært synlig i landskapet, spesielt sett fra Steinssletta.

Områdeavgrensning:
Kulturmiljøet omfatter i hovedsak de to gårdstunene.

Bebyggelse:
Vestre Bjørke *gnr. 182 bnr. 1*
Våningshuset er bygd i 1917. Drifsbygningen består av låve fra ca 1890 og fjøs i teglstein fra 1914. Bryggerhuset har en bevart eldre tømmerdel. Stabburet kanskje fra slutten av 1700-tallet.

Østre Bjørke *gnr. 183 bnr. 1*
Våningshuset er fra tidlig på 1800-tallet og har beholdt mye av sitt opprinnelige preg.
Stabburet er fra samme periode. Bryggerhuset er bygget rundt 1910.
Driftsbygingen er et sjeldent fint eksempel på en "enhetslåve" (låve med murt fjøsdel under samme tak), noe som ble vanlig fra slutten av 1800-tallet og helt fram til 1940-årene.
Driftsbygningen på Østre Bjørke er bygget så seint som i 1942.
Våningshuset, stabburet, bryggerhuset og driftsbygningen har *høy verneverdi.*

Hovedbygningen på Stua Bjørke

Stabbur og Bryggerhus

Lille Hundstad

Lille Hundstad, gnr. 210 bnr.1

Verdivurdering: *Høy verneverdi*
Bevart gårdstun med flere bygninger med høy verneverdi.
Gammel skolestue.

Kulturmiljø:
Gårdstunet på Lille Hundstad utgjør et verdifullt kulturmiljø. Gården har mange godt bevarte bygninger som sammen danner et helhetlig tun. Det ble drevet fastskole på Lille Hundstad fra 1822, bygningen står fortsatt .

Områdeavgrensning:
Kulturmiljøet omfatter gårdstunet samt en del av jordveien som er viktig for opplevelsen av kulturmiljøet.

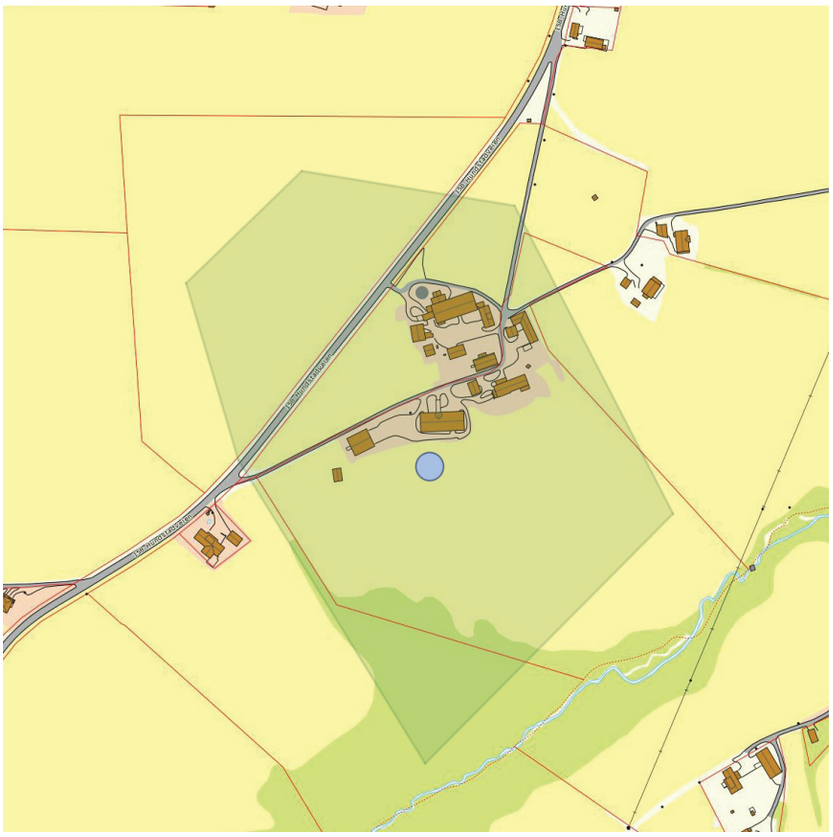
Bebyggelse:
Våningshuset er fra tidlig 1800-tall og ombygd i sveitserstil rundt 1880. Drengestua (tidligere skolestue) er fra 1822 og senere påbygd/utvidet.
Gården har to stabbur, begge fra første halvdel av 1800-tallet og en gammel tømmerlåve.
Nord for tunet ligger det tre laftede uthusbygninger.
Våningshuset, drengestua, stabburene og låven har alle *høy verneverdi.*

Fra tunet på Lille Hundstad

Låven på Lille Hundstad

By

Vestre By, gnr. 205 bnr. 4
Søndre By, gnr. 205 bnr.1

Verdivurdering: *Høy verneverdi*
To bevarte gårdstun med flere bygninger med høy verneverdi.

Kulturmiljø:
Bygårdene Vestre og Søndre By ligger tett inntil hverandre på en høyderygg på østsiden av Røysehalvøya. Gårdsnavnet By (Byr på gammelnorsk) betyr ganske enkelt gård og dette tyder på at dette var en av de første gårdene på Røyse. Tunet er et fint eksempel på et dobbeltun.

Områdeavgrensning:
Kulturmiljøet omfatter de to gårdstunene samt en del av jordveien som er viktig for opplevelsen av kulturmiljøet.

Bebyggelse:
Vestre By, gnr. 205 bnr. 4
Våningshuset er fra slutten av 1700-tallet. Låven med stall og fjøs er fra 1920-tallet.
Drengestua har en gammel tømmerdel, men ble bygget om på 1940-tallet.
Stabburet er fra slutten av 1800-tallet og i tillegg finnes det et nyere verksted.
Våningshuset og stabburet har *høy verneverdi.*

Søndre By, gnr. 205 bnr. 1
Våningshuset skal være fra 1700-tallet, men er ombygd i flere omganger. Låven med stall og fjøs er fra 1933, vognskjulet fra 1920-årene.
Bryggerhuset og stabburet er begge fra slutten av 1800-tallet.
Bryggerhuset og stabburet har *høy verneverdi.*

By sett fra syd

Hovedbygingen på Søndre By

Stabburet på Søndre By

Hovedbygingen på Vestre By

Hole kirke og prestegård

Hole prestegård, gnr. 224, bnr. 1
Hole kirkegård, gnr. 224, bnr. 21
Ringhol, gnr. 224, bnr. 5
Ringstad, gnr. 224, bnr. 7
Helgeland, gnr. 225, bnr. 1

Verdivurdering: *Høy verneverdi*
Godt bevart prestegårdsmiljø med flere bygninger med svært høy og høy verneverdi.

Kulturmiljø:
Hole kirke og prestegården utgjør et verdifullt kulturmiljø. Prestegården har mange godt bevarte bygninger. Både kirken og prestegården ligger godt synlig i et åpent kulturlandskap.

Områdeavgrensning:
Kulturmiljøet omfatter kirken med omkringliggende kirkegård, prestegården med tun og jordvei samt et område nedover mot gården Helgeland som er viktig for opplevelsen av kulturmiljøet.

Bebyggelse:
Hole kirke er opprinnelig en middelalderkirke og er derfor automatisk fredet.
Prestegården har et helhetlig tun med hovedbygning, forpakterbolig, stabbur, låve, fjøs, grisehus, hønsehus, vognskjul og garasje
Ifølge bygdeboka ble hovedbygningen oppført rundt 1720 etter at den forrige brant og ombygd i sveitserstil rundt 1880. Den ble modernisert i 1950-årene med nye vinduer og nytt panel. Den gamle tømmerlåven ligger godt synlig i landskapet. Bygd inntil låven ligger en litt yngre murt fjøsdel. Forpakterboligen er fra 1915, men har sannsynligvis en eldre tømmerkjerne.
Stabburet ligger et stykke fra tunet og er svært stort. Stabburet er fra 1800-tallets siste halvdel.
Hovedbygningen, forpakterboligen og stabburet ble fredet i 1993. Hovedbygningen har *svært høy verneverdi*. Låven med fjøset, stabburet, forpakterboligen og grisehuset har *høy verneverdi.*

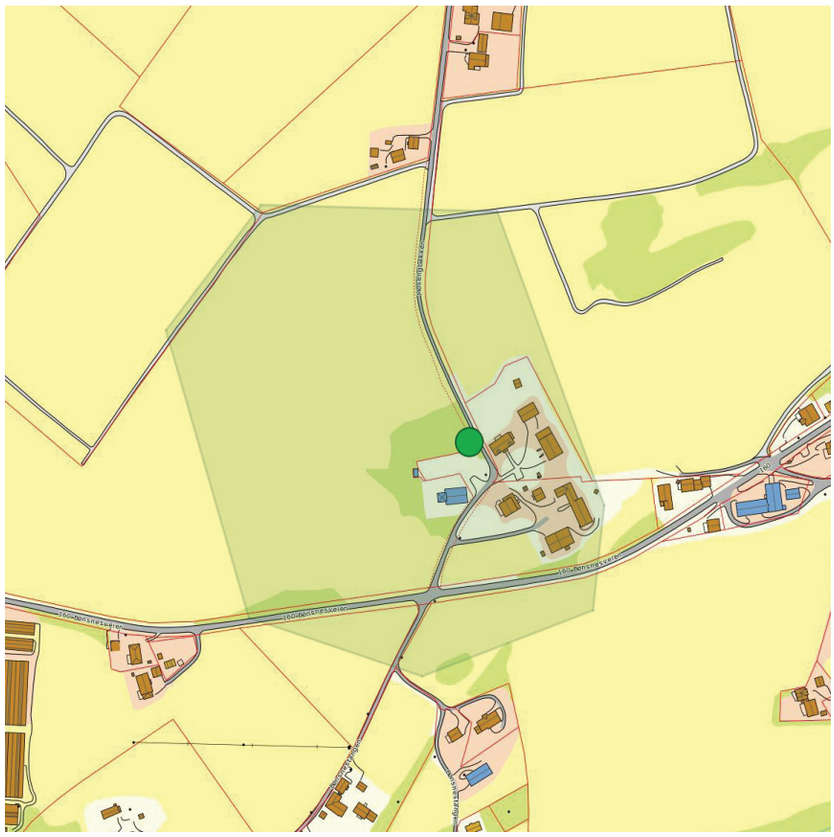
Hovedbygningen sett fra øst, kirken i bakgrunnen.

Stabburet på prestegården ligger høyt og fritt.

Låven med fjøs i tegl.

Bønsnes

Bønsnes kirke, parkering, gnr. 212 bnr. 58
Kjellerbakken,gnr. 212 bnr. 28
Bønsnes, gnr. 212 bnr. 1
Bønsnes, gnr. 212 bnr. 68

Verdivurdering: *Høy verneverdi*
Bønsnes kirke og de to Bønsnes-gårdene like ved danner et verdifullt kulturmiljø.

Kulturmiljø:
Bønsnes kirke ligger høyt og fritt lengst ut på Røysehalvøya med utsikt utover Tyrifjorden. Bønsnes kirke er en steinkirke fra middelalderen. Kirken er omgitt av en kirkegård uten gravminner.

Områdeavgrensning:
Kulturmiljøet omfatter kirken med omkringliggende kirkegård, de to Bønsnes-gårdene med tun og deler av jordveien.

Bebyggelse:
Bønsnes kirke er en middelalderkirke og er derfor automatisk fredet.
De to nærmeste gårdene består av flere bygninger. Bønsnes (*gnr. 21 bnr. 1*) har et eldre våningshus, men dette ble helt ombygd på 1980-tallet. Stabburet fra er fra 1890-årene. Ellers er det flere nyere bygninger. Stabburet har *høy verneverdi.*

Bønsnes (*gnr. 212 bnr. 68)* har våningshus som opprinnelig er fra 1890, men ombygd og utvidet i nyere tid. Låven er fra rundt 1900.

Bønsnes kirke er omgitt av en gammel kirkegård.

Bønsnes kirke og gårdene sett fra nord.

Stein

Stein, gnr. 188 bnr. 1

Verdivurdering: *Høy verneverdi*
Godt bevart storgård med tilhørende kirkeruin og bevart hageanlegg.

Kulturmiljø:
Stein gård er en gammel storgård og et landemerke der den ligger på en høyde over Steinssletta. På Stein ligger ruinene av en middelaldrekirke fra 1100-tallet og på jordene nord for gårdstunet ligger Halvdanshaugen.
Hagen som omgir bygningene er storslått, med terrasser og klippete hekker. En bjerkeallé går fra hovedveien opp til gården.

Områdeavgrensning:
Kulturmiljøet omfatter gårdstunet, hagen, alléen og en del av innmarksarealet.
Naturlige begrensninger er bekken Evja i nord, Steinfjorden i øst og hovedveien i vest.

Bebyggelse:
Hovedbygningen er fra 1820-årene. Driftsbygningen med stall og fjøs er bygget i 1880-årene og senere utvidet i flere omganger.
Stabburet er nyoppført i 1992, men utformet tilnærmet likt det som sto der tidligere og som var bygget i 1880-årene. Et badehus og en restaurert kalkovn ligger nede ved strandkanten.
Ruinen etter middelalderkirken ligger i den parkmessig opparbeidete hagen som omgir hovedbygningen.
Kirkeruinen og hovedbygningen er fredet og har svært *høy verneverdi.*
Driftsbygningen og kalkovnen har *høy verneverdi.*

Hovedbygningen på Stein er omgitt
av et sort og omfattende hageanlegg.
Spesielt murene er veldig imponerende.

Badehuset på Stein
er oppført i nyere tid ,
men står på murene til
det oprinnelige

Driftsbygningen på Stein

Sonerud

Sonerud, gnr. 183 bnr. 2
Veslebu, gnr. 184 bnr. 9

Verdivurdering: *Høy verneverdi*
Godt bevart helhetlig gårdsmiljø.

Kulturmiljø:
Sonerud er et av de best bevarte gårdstunene i Hole.
Tunet er et firkanttun og består av til sammen 5 bygninger. Tunet ligger godt synlig fra dagens hovedvei. Bygningene ble flyttet til Sonerud rundt 1900.

Områdeavgrensning:
Kulturmiljøet omfatter gårdstunet og en del av jordveien begrenset av Jørgen Moes vei og hovedveien. Eiendommen Veslebu gnr. 184 bnr. 9 er tatt med i kulturmiljøet.

Bebyggelse:
Bebyggelsen på tunet består av våningshus, låve med stall og fjøs, stabbur, bryggerhus, vedskjul og snekkerbod.
Våningshuset er i sveitserstil, men har en eldre tømmerkjerne.
Alle bygningen er oppført (på sin nåværende plass) i første del av 1900-tallet.
Alle bygningene har *høy verneverdi.*

Sonerud sett fra Hovedveien

Låven på Sonerud

Lore

Nordre Lore, gnr.187 bnr. 1
Søndre Lore, gnr. 187 bnr. 8

Verdivurdering: *Høy verneverdi*
To godt bevarte helhetlige gårdstun.

Kulturmiljø:
Gårdene Nordre og Søndre Lore utgjør til sammen et verdifullt kulturmiljø. Gårdene har flere godt bevarte bygninger og ligger for seg selv på en åsrygg. Et spesielt trekk ved Søndre Lore er de høye forstøtningsmurene i naturstein som avgrenser platået gårdstunet ligger på. Natursteinsmurene vitner om at det fantes lokal kunnskap om bygging av murer i naturstein. Samme type murer er å finne på Stein og på den gamle Kroksundbroen.
Maleren Gerhard Munthe oppholdt seg på Lore sommeren 1899 og malte flere bilder herfra.

Områdeavgrensning:
Kulturmiljøet omfatter gårdstunet og en del av jordveien som er viktig for opplevelsen av kulturmiljøet. Mot vest grenser området mot kulturmiljøet Hårum.

Bebyggelse:
Hovedbygningen på Nordre Lore er fra omkring 1860, senere bygget om.
Stabburet er fra etter 1900. Bryggerhuset er en eldre tømmerbygning som ble flyttet til gården i 1907. Bryggerhuset og hovedbygningen har *høy verneverdi.*

Søndre Lore har en hovedbygning som skal ha deler fra 1700-tallet, huset fikk sitt nåværende utseende rundt 1850. Stabburet og bryggerhuset i mur er fra samme periode.
Låven er bygget etter 1900.
Hovedhuset har *svært høy verneverdi*, bryggerhuset, stabburet og låven har *høy verneverdi.*

Lore sett fra nordvest

Stabburet på Søndre Lore

Bryggerhuset på Nordre Lore

Søndre Gjesval

Søndre Gjesval, gnr. 194 bnr. 1

Verdivurdering: *Høy verneverdi*
Godt bevart helhetlig gårdstun.

Kulturmiljø:
Søndre Gjesval har et godt bevart gårdstun med alle de typiske bygningstypene representert. Gården ligger høyt og fritt på platået syd for Vik sentrum.

Områdeavgrensning:
Kulturmiljøet omfatter gårdstunet og en del av jordveien som er viktig for opplevelsen av kulturmiljøet.

Bebyggelse:
Tunet består av våningshus, stabbur, låve med fjøs, bryggerhus, drengestue/vognskjul og vognskjul/hønsehus. Låven er godt bevart utvendig med bla. en lukket låvebro. Innvendig er låven ombygd til selskapslokale.
Bygningene på Søndre Gjesval er fra ulike perioder fra midten av 1800-tallet fram til 1930-årene. Stabburet, låven, bryggerhuset, og de to vognskjulene har alle *høy verneverdi.*

Gårdstunet på Søndre Gjesval

Bryggerhuset på Søndre Gjesval er godt tatt vare på.

Hårum

Hårum (Høgstua), gnr. 186 bnr. 4
Hårum, gnr. 186 bnr. 11
Søgård, gnr. 186 bnr. 34

Verdivurdering: *Høy verneverdi*
Godt bevart gårdsmiljø med flere gårder. Flere av gårdstuene har bygninger med *høy verneverdi.*

Kulturmiljø:
Kulturmiljøet omfatter to gårder med navnet Hårum (Hurum i matrikkelen) og en eiendom som nå heter Søgård og som tidligere var en av Hårum-gårdene.
Tunet på Hårum, gnr. 186 bnr. 4 (også kalt Høgstua ifg. bygdeboka), består av flere godt bevarte bygninger.
På Hårum, gnr. 186 bnr. 11, er det bare våningshuset, stabburet og bryggerhuset som står igjen.

Områdeavgrensning:
Kulturmiljøet omfatter gårdstunene og en del av jordveien som er viktig for opplevelsen av kulturmiljøet. Kulturmiljøet grenser til kulturmiljøet Lore.

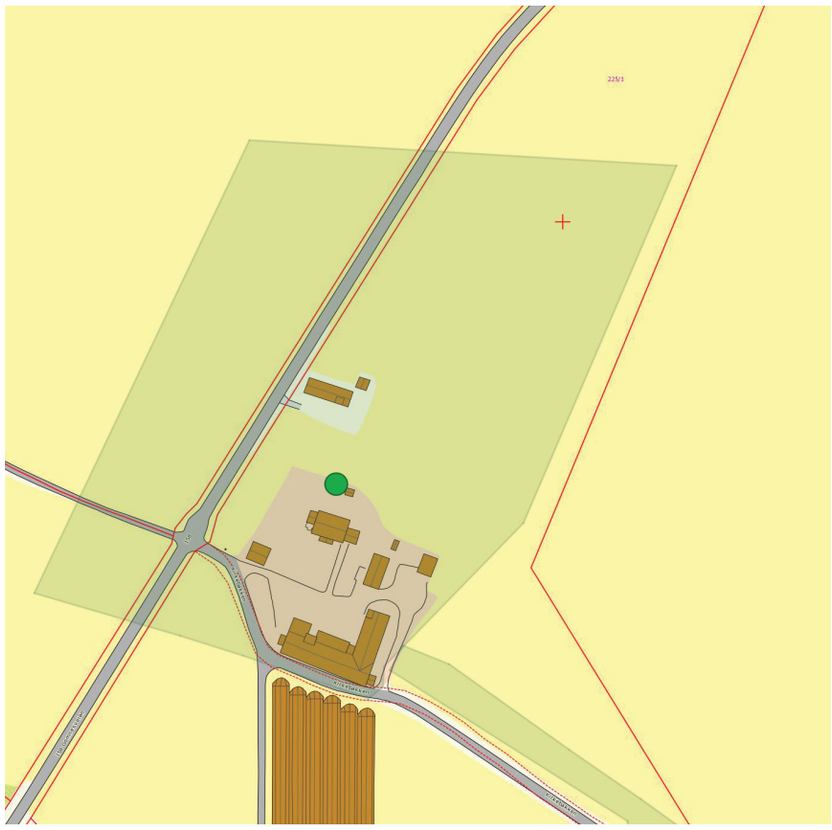
Bebyggelse:
Gårdstunet på Hårum, gnr. 186 bnr. 4, består av våningshus, stabbur, låve med fjøs, bryggerhus, og drengestue/vognskjul. Våningshuset er svært gammelt og har hatt svalgang.
Det er senere ombygget flere ganger.
De øvrige bygningene er fra ulike perioder fra midten av 1800-tallet fram til 1930-tallet.
Våningshuset, bryggerhuset, stabburet og vognskjulet har alle *høy vernverdi.*
På Hårum, gnr. 186 bnr. 11, er det bare våningshuset, stabburet og bryggerhuset som står igjen. Disse har alle *høy verneverdi.*
På eiendommen Søgård står det igjen et gammelt stabbur, våningshuset er ombygget i nyere tid.

Hårum sett fra nordøst

Våningshuset på Hårum er opprinnelig fra 1700-tallet.

Helgeland

Helgeland, gnr. 225 bnr. 1

Verdivurdering: *Høy verneverdi*
Godt bevart gårdstun med stor gammel tømmerlåve.

Kulturmiljø:
Gården Helgeland utgjør verdifullt kulturmiljø. Gården har flere godt bevarte bygninger og ligger for seg selv i et åpent kulturlandskap. Tømmerlåven på Helgeland er godt synlig i landskapet.

Områdeavgrensning:
Kulturmiljøet omfatter gårdstunet og en del av jordveien som er viktig for opplevelsen av kulturmiljøet. Dette kulturmiljøet grenser til kulturmiljøet Hole prestegård.

Bebyggelse:
Det gamle våningshuset ble flyttet fra gården tidlig på 1900-tallet. Nytt våningshus ble da oppført med utgangspunkt i en annen bygning på gården. Helgeland har en stor tømmerlåve delvis bevart. Stabburet er fra rundt 1800. Bryggerhuset er fra tidlig på 1900-tallet.
Nord for tunet ligger et større vognskjul og en smie. Vognskjulet er bygget over noen gamle murte kjellere.
Låven, stabburet og bryggerhuset på Helgeland har *høy verneverdi.*

Tømmerlåven på Helgland er et landmerke.

Smie og vogskjul på Helgeland

Stabburet på Helgeland

Bryggerhus på Fjell

Uthus, Mørkhul

7. Litt om tall:

Det er i forbindelse med kulturminneregistreringen registrert og fotografert over 500 bygninger.

Det er til sammen 151 bygninger som har blitt vurdert til å ha *høy verdi* som kulturminner.
Av disse er det valgt ut 18 som har fått verdisettingen s*vært høy verdi*.

Innenfor området som kulturminneregistreringen har omfattet er det registrert at 72 SEFRAK-bygninger er revet og 61 er såpass ombygde at de ikke lenger er å anse som interessante kulturminner.
Det betyr at i peroden fra 1992 (SEFRAK-registreringen) til idag har ca 20% av bygningene gått tapt som kulturminner.

8. Liste over over registrerte bygninger med svært høy, høy og middels verdi:

Gnr/Bnr	Navn	Samlet verneverdi
187/8	VÅNINGSHUS, SØNDRE LORE	Svært høy
188/1	VÅNINGSHUS, STEIN	Svært høy
188/1	STEIN KIRKERUIN	Svært høy
192/1	VIK GJESTGIVERI	Svært høy
194/2	HUSMANNSSTUE, ÅSSTUA	Svært høy
198/1	VÅNINGSHUS, STORØYA	Svært høy
198/1	GAMLEHUSET STORØYA	Svært høy
198/1	SMIE PÅ STORØYA	Svært høy
202/9	VÅNINGSHUS, LIBAKKE	Svært høy
212/1	BØNSNES KIRKE	Svært høy
215/18	VÅNINGSHUS, SOLHEIM	Svært høy
215/66	STEINFJØS, LEINE	Svært høy
224/1	VÅNINGSHUS, HOLE PRESTEGÅRD	Svært høy
224/35	HOLE KIRKE	Svært høy
225/67	VANNTÅRN, HELGELANDSMOEN	Svært høy
225/67	FRILUFTSKIRKEN, HELGELANDSMOEN	Svært høy
225/78	KORNMAGASIN, HELGELANDSMOEN	Svært høy
1016/1	KROKSUND BRO	Svært høy
180/1	VÅNINGSHUS (BESTEMORSTUA), MO	Høy
180/1	STABBUR, MO	Høy
180/1	VÅNINGSHUS, MO	Høy
180/1	BADSTU, KORNTØRKE, RØYKSTUE, MO	Høy
180/1	DUKKESTUE, MO	Høy
180/1	HODTSMIA, MO	Høy
180/50	VÅNINGSHUS, ØDERAA	Høy
180/50	FØDERÅDSBYGNING (MOSTUA), ØDERAA	Høy
181/1	VÅNINGSHUS, BJØRNSTAD	Høy
181/1	LÅVE, M/FJØS, BJØRNSTAD	Høy
181/1	DRENGESTUE/BRYGGERHUS, BJØRNSTAD	Høy
183/1	VÅNINGSHUS, BJØRKE	Høy
183/1	STABBUR, BJØRKE	Høy
183/1	BRYGGERHUS, BJØRKE	Høy
183/1	LÅVE, BJØRKE	Høy
183/2	STABBUR, SONERUD	Høy
183/2	BRYGGERHUS, SONERUD	Høy
183/2	LÅVE, SONERUD	Høy
183/2	VOGNSKJUL, SONERUD	Høy
183/2	VÅNINGSHUS, SONERUD	Høy

Gnr/Bnr	Navn	Samlet verneverdi
186/11	STABBUR, HÅRUM	Høy
186/11	VÅNINGSHUS, HÅRUM NER-NIGARDEN	Høy
186/15	GARASJE/SMIE, HÅRUM	Høy
186/3	STABBUR, HUNGERHOLDT	Høy
186/4	VÅNINGSHUS (HØGSTUA), HÅRUM	Høy
186/4	STABBUR, HÅRUM	Høy
186/4	VOGNSKJUL/VERKSTED, HÅRUM	Høy
187/1	BRYGGERHUS/DRENGESTUE, NORDRE LORE.	Høy
187/1	VÅNINGSHUS, NORDRE LORE.	Høy
187/8	STABBUR, SØNDRE LORE	Høy
187/8	BRYGGERHUS/GARASJE, SØNDRE LORE	Høy
187/8	LÅVE MED FJØS, SØNDRE LORE	Høy
188/1	LÅVE, STEIN	Høy
188/8	HUSMANNSTUE, STEINSRUD	Høy
188/11	HUSMANNSSTUE, OREBRÅTEN	Høy
189/1	STABBUR, NORDRE SØRUM	Høy
189/18	VÅNINGSHUS, SØNDRE SØRUM	Høy
189/18	STABBUR, SØNDRE SØRUM	Høy
189/4	STABBUR, MIDTRE SØRUM	Høy
190/129	STABBUR, RUD, RUDSHØGDA	Høy
190/129	VÅNINGSHUS, RUD	Høy
192/3	STABBUR,VIK ØVRE	Høy
192/38	HOLE HERREDSHUS, VIK	Høy
192/46	VIK SKOLE	Høy
192/54	STALL, BLOMHØY	Høy
192/54	BOLIGHUS, RAUSTUA,TIDL. SMIE, BLOMHØY	Høy
192/54	STABBUR, BLOMHØY	Høy
193/27	STABBUR, GJESVAL NORDRE	Høy
194/2	HØYLØE/REDSKAPSHUS, ÅSSTUA	Høy
194/2	STABBUR, GJESVAL	Høy
194/2	BRYGGERHUS/VERKSTED, GJESVAL	Høy
194/2	LÅVE, GJESVAL	Høy
194/2	VOGNSKJUL, GJESVAL	Høy
194/20	VÅNINGSHUS, GJESVAL SØNDRE	Høy
194/20	STABBUR, GJESVAL SØNDRE	Høy
195/4	VÅNINGSHUS, KROKSUND ØDEGÅRD	Høy
195/7	LÅVE, ØVERJORDET	Høy
195/7	STABBUR, ØVERJORDET	Høy
195/7	VOGNSKJUL, ØVERJORDET	Høy
195/7	VÅNINGSHUS, ØVERJORDET	Høy
195/7	HJULMAKERVERKSTED, ØVERJORDET	Høy
197/1	LÅVE/FJØS, FEKJÆR	Høy
198/1	STABBUR (KLOKKESTABBURET), STORØYA	Høy
198/1	STABBUR STORØYA	Høy
198/1	DRIFTSBYGNING (LANGEBYGNINGEN), STORØYA	Høy
198/1	HUSMANNSSTUE, KUSKEPLASSEN	Høy

Gnr/Bnr	Navn	Samlet verneverdi
198/2	GAMLESTUA, RYTTERAGER	Høy
198/2	VOGNSKJUL, RYTTERAGER	Høy
199/16	VÅNINGSHUS, BORGESTAD	Høy
199/16	STABBUR, BORGESTAD	Høy
199/7	LÅVE, BORGEN	Høy
199/7	FJØS, BORGEN	Høy
199/7	DRENGESTUE, BORGEN	Høy
200/12	SKOLE, LØKEN SKOLE	Høy
202/18	STABBUR, MOSENGA	Høy
202/23	FORSAMLINGSLOKALE, RØYSEHALL	Høy
202/6	STABBUR, MOE	Høy
202/6	LÅVE, MOE	Høy
202/68	VÅNINGSHUS JORDET, STADUM	Høy
202/68	LÅVE JORDET, STADUM	Høy
202/68	DRENGESTUE, JORDET, STADUM	Høy
202/9	STABBUR, LIBAKKE	Høy
203/2	BRYGGERHUS, FRØHAUG, (FRØYSHOV) STADUM	Høy
204/6	VÅNINGSHUS, FJELDSTAD	Høy
204/6	STABBUR, FJELDSTAD	Høy
204/6	BRYGGERHUS, FJELDSTAD	Høy
204/6	LÅVE, FJELDSTAD	Høy
205/1	VÅNINGSHUS, SØNDRE BY	Høy
205/1	BRYGGERHUS, SØNDRE BY	Høy
205/1	STABBUR, SØNDRE BY	Høy
205/10	HUSMANNSSTUE, SKJELLUMHUSET	Høy
205/2	STABBUR, LILLEBY	Høy
205/4	VÅNINGSHUS, VESTRE BY, HUNDSTAD	Høy
205/4	BRYGGERHUS, VESTRE BY, HUNDSTAD	Høy
205/4	STABBUR, VESTRE BY	Høy
205/9	VÅNINGSHUS, ØSTBY	Høy
206/1	STABBUR, BERG	Høy
207/1	STABBUR, ULLERN	Høy
208/11	BOLIGHUS, ROTERUD	Høy
209/1	BRYGGERHUS, HUNDSTAD	Høy
209/1	DO, STORE HUNDSTAD	Høy
210/1	LÅVE/FJØS/STALL, HUNDSTAD LILLE	Høy
210/1	VERKSTED, TIDL. STABBUR, HUNSTAD LILLE	Høy
210/1	DRENGESTUE, HUNDSTAD LILLE	Høy
210/1	VÅNINGSHUS, HUNSTAD LILLE	Høy
210/1	STABBUR, HUNSTAD LILLE	Høy
211/1	STABBUR, SVARSTAD	Høy
215/13	BRYGGERHUS, NEDRE LEINE	Høy
215/13	VÅNINGSHUS, NEDRE LEINE	Høy
215/13	STABBUR, NEDRE LEINE	Høy
215/18	STABBUR, SOLHEIM	Høy
218/24	VÅNINGSHUS, GOMNES	Høy
220/1	VÅNINGSHUS, ONSAKER	Høy
220/2	STABBUR, ONSAKER,	Høy

Gnr/Bnr	Navn	Samlet verneverdi
221/1	BRYGGERHUS, FRØYSHOV/FRØSHAUG, STADUM	Høy
221/2	HUSMANNSSTUE, ÅSEN (FRØSHAUGÅSEN)	Høy
221/27	SMIE/HJULMAKERVERKSTED, ÅSBAKKEN	Høy
221/6	STABBUR, FRØSHOV	Høy
211/6	BOLIGHUS, ENGEN	Høy
221/6	VÅNINGHUS, FRØSHOV	Høy
221/6	BRYGGERHUS, FRØYSHOV	Høy
222/1	STABBUR, STADUM, RØYSE	Høy
222/2	STADUM SKOLE/LÆRERBOLIG, STADUM	Høy
222/3	LÅVE, STADUM	Høy
224/1	GRISEHUS, PRESTEGÅRDEN	Høy
224/1	STABBUR, PRESTEGÅRDEN	Høy
224/1	FORPAKTERBOLIG, HOLE PRESTEGÅRD	Høy
224/23	BOLIGHUS, SAULØKKA	Høy
225/1	LÅVE/STALL/FJØS, HELGELAND	Høy
225/1	STABBUR, HELGELAND	Høy
225/1	BRYGGERHUS, HELGELAND	Høy
225/65	HUSMANNSTUE, BRÅTAN	Høy
225/74	DEPOTBYGNING, HELGELANDSMOEN	Høy
186/16	BRYGGERHUS/LANDHANDLERI, HÅROM	Høy
180/1	HUSMANNSSTUE (GRENADERSTUA), HANSERUD	Middels
180/1	LÅVE, MO	Middels
180/46	VÅNINGSHUS, GIHLE	Middels
180/46	STABBUR, GIHLE	Middels
180/50	STABBUR, ØDERAA	Middels
180/80	HUSMANNSSTUE, ØVERAA	Middels
181/1	STABBUR, BJØRNSTAD	Middels
181/1	VERKSTED, BJØRNSTAD	Middels
182/1	STABBUR, BJØRKE	Middels
182/1	BRYGGERHUS/DRENGESTUE, BJØRKE	Middels
182/15	HUSMANNSSTUE, BAKKEN	Middels
182/5	LÅVE, VESTRE BJERKE	Middels
184/15	BOLIGHUS, SONERUD	Middels
184/7	BOLIGHUS, SOLBAKKEN	Middels
186/11	BRYGGERHUS, HÅRUM NER-NIGARDEN	Middels
186/13	BRYGGERHUS, HURUM	Middels
186/13	VÅNINGSHUS, HURUM	Middels
186/13	SMIE, HURUM	Middels
186/13	VOGNSKJUL HURUM	Middels
186/13	GRISEHUS/VOGNSKJUL, HURUM	Middels
186/13	STABBUR, HURUM	Middels
186/15	STABBUR, HÅROM	Middels
186/18	STABBUR, HÅROM	Middels
186/18	BRYGGERHUS, HÅROM	Middels
186/23	STABBUR, ÅSERUD	Middels

Gnr/Bnr	Navn	Samlet verneverdi
186/3	VÅNINGSHUS, HUNGERHOLDT	Middels
186/34	STABBUR, SØGÅRDEN, HÅRUM	Middels
186/34	VÅNINGSHUS, SØGARDEN HÅRUM	Middels
186/4	STABBUR, HÅRUM	Middels
186/4	BRYGGERHUS, HÅRUM	Middels
186/4	LÅVE, HÅRUM	Middels
186/5	LÅVE MED FJØS, HÅRUM	Middels
186/5	VÅNINGSHUS, HÅRUM	Middels
186/5	VOGNSKJUL, HÅRUM	Middels
187/1	STABBUR, NORDRE LORE	Middels
188/117	LÅVE, HALVORSBRÅTEN	Middels
188/2	LÅVE, JENSRUD	Middels
188/317	HUSMANNSSTUE, JOMFRULAND	Middels
188/4	HUSMANNSTUE, NYSTUA	Middels
188/5	STABBUR, JOMFRULAND	Middels
188/7	HUSMANNSTUE, HALVORSBRÅTEN	Middels
188/8	FJØS, STEINSRUD	Middels
188/8	UTHUS, STEINSRUD	Middels
189/1	VÅNINGSHUS, NORDRE SØRUM	Middels
189/15	STABBUR, SELTE	Middels
189/18	STABBUR, SØNDRE SØRUM	Middels
189/25	STABBUR, SØRUMSTUA	Middels
189/25	BOLIGHUS SØRUMSTUA	Middels
189/35	LÅVE HAUGEN (SØRUMS)	Middels
189/4	VÅNINGSHUS, MIDTRE SØRUM	Middels
189/50	BOLIGHUS, SELTE	Middels
189/9	BOLIGHUS, SELTE	Middels
190/12	STABBUR, RUDSØDEGÅRD	Middels
190/6	VÅNINGSHUS, RUDSØDEGÅRD	Middels
190/6	BRYGGERHUS, RUDSØDEGÅRD	Middels
190/6	STABBUR, RUDSØDEGÅRD	Middels
192/54	HUSMANNSSTUE, BLOMHØY	Middels
193/1	VÅNINGSHUS, GJESVAL	Middels
193/1	STABBUR, GJESVAL NORDRE	Middels
193/27	VÅNINGSHUS, GJESVAL	Middels
193/35	VÅNINGSHUS, GJESVAL	Middels
194/1	VÅNINGSHUS, GJESVAL	Middels
194/1	GARASJE, TIDL.DRENGSTUE, GJESVAL SØNDRE	Middels
194/20	LÅVE, GJESVAL	Middels

Gnr/Bnr	Navn	Samlet verneverdi
197/1	VÅNINGSHUS, FEKJÆR	Middels
197/1	STABBUR, FEKJÆR	Middels
197/1	BRYGGERHUS/GARASJE, FEKJÆR	Middels
197/7	STABBUR, FEKJÆR	Middels
197/7	LÅVE, FEKJÆR	Middels
197/7	VÅNINGSHUS, FEKJÆR	Middels
198/2	BOLIGHUS, SIDEBYGNING, RYTTERAGER	Middels
198/2	STABBUR, RYTTERAGER	Middels
198/2	LÅVE, LILLE RYTTERAGER	Middels
198/29	VÅNINGSHUS, LILLE RYTTERAGER	Middels
199/1	STABBUR, BORGEN	Middels
199/6	LÅVE/FJØS, BORGEN	Middels
199/7	STABBUR, BORGEN	Middels
199/9	VÅNINGSHUS, VIKSENGEN	Middels
199/9	LÅVE, VIKSENGEN	Middels
200/10	VÅNINGSHUS, GRANLI	Middels
200/15	STUE, SOLHEIM	Middels
200/61	STABBUR, ØVRE LØKEN	Middels
200/61	DRENGESTUE/VOGNSKJUL, ØVRE LØKEN	Middels
200/61	GRISEHUS, ØVRE LØKEN	Middels
200/61	LÅVE, ØVRE LØKEN	Middels
200/61	VÅNINGSHUS, ØVRE LØKEN	Middels
202/119	HYTTE, TIDL. HUSMANNSTUE, HAUGLØKKA	Middels
202/18	HUSMANNSSTUE, MOSENGEN	Middels
202/2	LAGER, TIDLIGERE SNEKKERVERKSTED, MOSØDEGÅRD	Middels
202/2	STABBUR, MOSØDEGÅRD	Middels
202/2	VÅNINGSHUS, MOSØDEGÅRD	Middels
202/22	BOLIGHUS/BUTIKK, NYGARD	Middels
202/6	VÅNINGSHUS, MOE	Middels
202/68	STABBUR, JORDET, STADUM	Middels
202/68	GRIS/HØNEHUS, JORDET, STADUM	Middels
203/3	VÅNINGSHUS, FRØHAUG, STADUM	Middels
203/3	STABBUR, FRØHAUG STADUM	Middels
204/1	STABBUR, FJELDSTAD ØVRE	Middels
204/1	LÅVE, FJELDSTAD ØVRE	Middels
204/3	BOLIG, FJELDSTAD	Middels
204/3	LÅVE, FJELDSTAD	Middels
205/10	UTHUS, SKJELLUM	Middels
205/13	BOLIGHUS, RING	Middels
205/13	LÅVE, RING	Middels
205/2	VÅNINGSHUS, LILLEBY	Middels
205/2	LÅVE, LILLEBY	Middels
205/2	BRYGGERHUS, LILLEBY	Middels
206/1	VÅNINGSHUS, BERG	Middels
206/1	SNEKKERSTUE, BERG	Middels
207/1	VÅNINGSHUS, ULLERN	Middels

Gnr/Bnr	Navn	Samlet verneverdi
208/11	UTHUS ROTERUD	Middels
208/14	VÅNINGSHUS, NØSTERUD	Middels
208/14	BRYGGERHUS, NØSTERUD	Middels
208/14	STABBUR, NØSTERUD	Middels
208/5	STABBUR, SØHOL	Middels
208/5	BRYGGERHUS, SØHOL	Middels
209/2	UTHUS, BAKKELØKKA,	Middels
209/2	HUSMANNSSTUE, BAKKELØKKA	Middels
211/1	VÅNINGSHUS, SVARSTAD	Middels
211/8	BOLIGHUS, SØRJORDSHAUGEN	Middels
211/3	HUNDEHUS TIDL. BRYGGERHUS, SVARSTAD	Middels
211/3	STABBUR SVARSTAD	Middels
211/3	VÅNINGSHUS SVARSTAD.	Middels
211/4	LÅVE, SVARSTAD	Middels
211/5	LÅVE, SVARSTAD	Middels
211/6	STABBUR, ENGEN	Middels
211/7	VÅNINGSHUS, SVARSTAD SØNDRE	Middels
212/1	STABBUR, BØNSNES	Middels
212/13	HUSMANNSTUE, HAVNA	Middels
212/13	VOGNSKJUL, HAVNA	Middels
212/13	LÅVE, HAVNA	Middels
212/17	LÅVE, TANGERUD	Middels
212/27	BOLIGHUS, SOLVANG	Middels
212/4	VÅNINGSHUS, BØNSNES	Middels
214/1	VÅNINGSHUS, LEINE ØVRE,	Middels
215/1	SMIE, LEINE	Middels
215/1	BRYGGERHUS, LEINE	Middels
215/6	VÅNINGSHUS NEDRE LEINE	Middels
215/66	LÅVE, LEINE	Middels
215/66	STABBUR, LEINE	Middels
216/2	STABBUR, SUBBERUD	Middels
217/1	BRYGGERHUS, FJELL SØNDRE	Middels
217/13	VÅNINGSHUS, VESTRE FJELL	Middels
217/13	DRENGESTUE, VESTRE FJELL	Middels
217/15	BRYGGERHUS, FJELL	Middels
217/18	STABBUR, BRÅTEN	Middels
217/18	LÅVE MED FJØS, BRÅTEN	Middels
217/18	BRYGGERHUS, BRÅTEN	Middels
217/19	STABBUR, NORDRE FJELD	Middels
217/19	UTHUS,NORDRE FJELL	Middels
217/21	LÅVE, ØSTRE FJELL.	Middels
217/8	STABBUR, FJELL	Middels
218/10	LÅVE/FJØS, TYRIBAKKEN,	Middels
218/10	STABBUR, TYRIBAKKEN	Middels
218/10	VÅNINGSHUS,TYRIBAKKEN	Middels
218/13	VÅNINGSHUS, GOMNES	Middels

Gnr/Bnr	Navn	Samlet verneverdi
219/8	STABBUR, DÆLI, TULØKKA	Middels
220/1	BRYGGERHUS, ONSAKER	Middels
220/1	STABBUR, ONSAKER	Middels
220/2	VÅNINGHUS, ONSAKER	Middels
221/1	STABBUR, FRØYSHOV	Middels
221/17	SMIE/UTHUS, FRØYSHOV	Middels
221/25	HUSMANNSSTUE, SNYTA.	Middels
221/33	HUSMANNSTUE, MØRKHUL	Middels
221/33	UTHUS, MØRHUL	Middels
221/6	LÅVE, FRØYSHOV	Middels
222/1	LÅVE/STALL/FJØS, STADUM	Middels
222/1	BRYGGERHUS, STADUM	Middels
222/2	VOGNSKJUL, STADUM	Middels
222/3	VÅNINGSHUS, STADUM	Middels
222/3	STABBUR, STADUM	Middels
222/3	BRYGGERHUS, STADUM	Middels
222/6	STABBUR, STADUM,	Middels
222/6	VERKSTED, STADUM	Middels
223/1	STABBUR, HAFNOR	Middels
223/4	STABBUR, NEDRE HAFNOR	Middels
224/27	BOLIGHUS, VANGEN.	Middels
224/4	LÅVE, ØSTVOLD	Middels
225/1	VÅNINGSHUS, HELGELAND	Middels
225/1	STEINKJELLER M/UTHUS OVER, HELGELAND	Middels
225/13	STABBUR, SKAU	Middels

KEY arkitekter as